

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาคือ รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรชูลิย์ นิลวิเศษ จากสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ สีสังข์ และคณาจารย์อีกหลายท่านที่ได้กรุณาชี้แนะให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดเสมอมา ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านดังกล่าวเป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณไพรินทร์ กล้าโกชน์ คุณวิจิตร ช่วยพิทักษ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ในสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากคุณพ่อบุญสม บุญนิธิพันธุ์ คุณแม่แสงจันทร์ บุญนิธิพันธุ์ และครอบครัว ที่คอยห่วงใยให้กำลังใจให้การสนับสนุน จนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

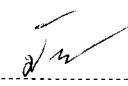
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่มีความสนใจการศึกษาและพัฒนาสถาบันเกษตรกรของชาติ เพื่อความเข้มแข็งของสังคมไทยสืบไป

เยาวเรศ ทิฐุธรรม

กรกฎาคม 2550

หัวข้อวิทยานิพนธ์ สถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด
จังหวัดตาก
ชื่อและนามสกุล นางเยาวเรศ ทิฐุธรรม
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลี นิลวิเศษ

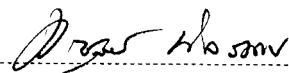
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.นันทา บุรณะชนง)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา
ส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยนครราชสีมา

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศรีพหล)

วันที่ 22 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2550

ชื่อวิทยานิพนธ์ สถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
 ผู้วิจัย นางเยาวเรศ ทิฐธรรม ปริญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน (2) รองศาสตราจารย์ ดร.พรชุลย์ นิลวิเศษ
 ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา(1) สถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) สภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน(3) ความคิดเห็นของสมาชิกและกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (4) ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยการสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวม 20 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิก 225 ราย คณะกรรมการ 20 ราย จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด

ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยเฉลี่ย 4.2 ปี เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเนื่องจากมีความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม มีอาชีพหลักทำ การเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน มีรายได้ในครอบครัว มากกว่ารายจ่าย รวมทั้งในภาคเกษตรมากกว่ารายได้นอกภาคเกษตร สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีรายได้จากการเข้าร่วม กิจกรรมกลุ่มมากกว่ารายจ่าย มีความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม ว่ามีความรับผิดชอบสูง มี คุณสมบัติของความเป็นผู้นำสูงมาก มีความอดทน แต่ควรจะสนับสนุนหรือเปิดโอกาสหรือกระตุ้นให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มให้มากขึ้น โดยเฉพาะในด้าน การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม สำหรับภาครัฐและภาคเอกชนควรให้การ สนับสนุนกลุ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านวิชาการ เอกสารความรู้ และการนำกลุ่มไปศึกษาดูงาน ด้านการดำเนินงานกลุ่ม พบว่า กลุ่มขาดแคลนด้านเงินทุนหมุนเวียน วัสดุ-อุปกรณ์ การบริหารงานของคณะกรรมการ และการเอาใจใส่ในการ ติดตามงานของหน่วยงานต่างๆ ส่วนปัญหาพบว่า สมาชิกขาดความรับผิดชอบ และไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน ขาดจิตสำนึกและไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์กลุ่ม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอดแบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทแปรรูปอาหาร ประเภทพืช ประเภทบริการ ประเภทเครื่องคั้น และ ประเภทสัตว์ ส่วนใหญ่มีคณะกรรมการจำนวน 6-7 คน เป็นหญิง สมาชิกกลุ่มโดยเฉลี่ย จำนวน 22 คน การจัดตั้งมักเกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน ทุนประกอบการของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นเงินสดที่ได้จากการ ออมเงินรายเดือน และการลงหุ้นของสมาชิก กลุ่มมีการดำเนินงานที่เข้มแข็ง มีทิศทางที่ชัดเจน และได้กำหนดทิศทางไว้ทุก กลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อชุมชน ดำเนินกิจกรรมอย่างมีจริยธรรม รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กลุ่มกำหนดแผนการ ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน และชี้แจงแผนการดำเนินงานแก่สมาชิก มีการติดตามข้อมูลการจำหน่ายสินค้าและนำข้อมูลมา ปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการแสวงหาความรู้ใหม่เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน อนุรักษ์ และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิก อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจแก่สมาชิก จัดสวัสดิการอย่างทั่วถึง บริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรม วิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน สำหรับด้านผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและการบริการมีคุณภาพดี สม่าเสมอ ปัญหาที่พบในการดำเนินงานของ กลุ่ม คือคณะกรรมการไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ

คำสำคัญ สถานภาพ การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

Thesis title: Status and Operations of the Small and Micro Community Enterprise Groups in Mae Sot District, Tak Province

Researcher: Mrs.Yaowares Tidatum; **Degree:** Master of Agriculture (Agricultural Extension); **Thesis advisors:** (1.) Mr.Bampen Keiwwan, Associate professor; (2.) Associate Ms.Pornchulee Nerviest, Associate professor; **Academic year:** 2006

ABSTRACT

The object of this research is to study about the following items(1) economic and social condition of the members of the community enterprise (2) work condition of the community enterprise. (3) views of community enterprise's members and committees on community enterprise undertaking. (4) The problems of the group's activities 225 members and 20 committees from 20 groups were studied in September 2006. The study was conducted by interviewing. Data was analysed by using percentile and standard deviation (S P)

The study found that most of the members of the community enterprise were women who finished primary school length of attending the programme since. They were interested in additional income. Most of members were responsible for them work and qualified in term of leaders. The community enterprise should open opportunity and stimulate more people in the community to attend the programme should be supported by state and private sector about the process and marketing. The study also found that the group was lack of the budget and material to process the work. The problem was some of the members didn't understand the objectives.

The community enterprise's work was divided into 5 types, food procession crop, animal farm, beverage and services. Each small group was supervised by 6-7 committees. There were 22 members in each group. The organization was encouraged by authorities. The investment fund was from the member savings. The group leaders clearly set goals in their work. They were also responsible to resources and environment. The clearly determined the process and informed the members about the plan. The group leaders collected information about production development and marketing so. They can improved their community enterprise. The leaders always tried to search for new knowledge to develop the group work. In addition, The group supported the members in term of morale and welfare. The production procedure was in good condition. The problem was the committee didn't understand the group's objective and didn't Part in group's products sale and the lack of investment budget and support from authorities.

Keyword: Status Operation of the Small and Micro Community Enterprise Groups

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
ความหมายวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน	7
การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย	12
ปัจจัยการวัดระดับความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน	22
สถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด	30
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การวิเคราะห์ข้อมูล	41
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
แบบสัมภาษณ์ที่ 1 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	43
ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	44
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่ม	52

สารบัญ (ต่อ)

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	58
แบบสัมภาษณ์ที่ 2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม.....	60
ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	60
ส่วนที่2 การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	64
ส่วนที่ 3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	71
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
สรุปผลการวิจัย	74
การอภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	89
แบบสัมภาษณ์การวิจัย	91
ประวัติผู้วิจัย	103

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอด.....	30
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอดที่สุ่มได้.....	39
ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	44
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	48
ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นต่อผู้นำกลุ่ม.....	53
ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติผู้นำกลุ่ม.....	54
ตารางที่ 4.5 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม.....	55
ตารางที่ 4.6 การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน.....	57
ตารางที่ 4.7 ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	58
ตารางที่ 4.8 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม.....	59
ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	60
ตารางที่ 4.10 ทิศทางขององค์กร.....	64
ตารางที่ 4.11 ความรับผิดชอบต่อชุมชน.....	66
ตารางที่ 4.12 การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม.....	66
ตารางที่ 4.13 การบริหารการตลาด.....	68
ตารางที่ 4.14 การจัดการข้อมูลข่าวสาร.....	68
ตารางที่ 4.15 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน.....	69
ตารางที่ 4.16 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ.....	70
ตารางที่ 4.17 ระดับปัญหาของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	71
ตารางที่ 4.18 ระดับปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	72

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	4
ภาพที่ 3.1 แสดงแผนผังการสุ่มและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	38

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเกษตรมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ทั้งเป็นแหล่งรองรับแรงงานส่วนใหญ่ ซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตร เรียกว่า “เกษตรกร” ซึ่งได้รับฉายาว่า “กระดูกสันหลังของชาติ หลังสู้ฟ้า หน้าสู้ดิน” ที่ผลิตอาหารเลี้ยงพลโลก เป็นพื้นฐานในการพัฒนาประเทศไปสู่อุตสาหกรรมใหม่ การส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทยผ่านยุคการเกษตรแบบดั้งเดิมยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมและยุคปฏิวัติเขียว แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังยากจนเนื่องจากปัญหาหลักของเกษตรกรซึ่งมีหลายประการ เช่น ปัญหาหนี้สินเกษตรกร ดันทุนการผลิต

แนวคิดในการพัฒนาประเทศในระบอบที่ผ่านมามีตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 มีเป้าหมายหลักเพื่อเพิ่มอัตราการขยายตัวด้านการส่งออก และรายได้ประชาชาติเป็นสำคัญ แต่ในขณะที่เดียวกันภาวะด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชากรได้รับผลกระทบจากความเจริญก่อให้เกิดปัญหาซึ่งนับวันจะเกิดการสะสมมากขึ้นเป็นลำดับ การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวต้องขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชากรทั้งหญิงชาย ซึ่งต้องได้รับการเพิ่มศักยภาพ จนสามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองควบคู่กับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์การพัฒนาโดยยึดคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยนำเอาวิธีการรวมกลุ่มมาเป็นนโยบายในการดำเนินงานพัฒนาอาชีพเกษตรกร แนวคิดดังกล่าวต่อเนื่องมาสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มุ่งเน้นภาคท้องถิ่นและชุมชนให้มีบทบาทนำในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการที่สอดคล้องกับศักยภาพ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นที่ยอมรับภายใต้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน สามารถพัฒนาเชื่อมโยงสู่ธุรกิจขนาดกลาง ขนาดย่อม และขนาดใหญ่ ในเขตชนบทและเขตเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2547 : ข)

กรมส่งเสริมการเกษตรได้นำเอาวิธีการรวมกลุ่มมาเป็นนโยบายในการดำเนินพัฒนาอาชีพเกษตรกร ในรูปแบบกลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และกลุ่มส่งเสริมอาชีพ ด้วยการนำเอาครอบครัวของเกษตรกรเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ โดยเน้นกิจกรรมการช่วยเหลือตนเอง ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง กล่าวคือ การรับฝากเงินหรือการออมทรัพย์ การให้เงินกู้ การรวบรวมผลผลิตของสมาชิกไปจำหน่าย การจัดหาสิ่งของที่สมาชิกต้องการมาจำหน่าย การส่งเสริมเผยแพร่วิชาการเกษตร การให้บริการแก่สมาชิก การส่งเสริมสวัสดิการแก่สมาชิกและครอบครัว เป็นต้น

ตั้งแต่ปี 2548 รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาฐานรากให้ชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ โดยออกร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 และประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 โดยมอบให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยมีแนวทางการพัฒนาปรับปรุงการจัดการการผลิต การแปรรูป และการตลาดที่เน้นตลาดภายในชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งนี้มุ่งหวังว่าการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะสร้างเสถียรภาพและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดระบบสวัสดิการต่าง ๆ และความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้กับครอบครัวและชุมชน ลดภาระของรัฐบาลในการดูแลสวัสดิการของประชาชน และจะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศมีรากฐานที่มั่นคง และก่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอดเป็นหน่วยงานสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นหน่วยงานที่ต้องรับนโยบายมาปฏิบัติ มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เกษตรกร และกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมในกลุ่มชุมชน และมีหน้าที่รับขึ้นทะเบียนแก่กลุ่มที่มีความประสงค์จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2550 มีกลุ่มต่างๆมา ขึ้นความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 103 กลุ่ม และได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 103 กลุ่ม

จากสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยที่ผ่านมา พบว่าสถานภาพของกลุ่มต่าง ๆ บางกลุ่มก็สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องมีความเข้มแข็ง บางกลุ่มก็ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมักจะมีปัญหาที่เกิดจากสมาชิกของกลุ่มเอง และจากคณะกรรมการกลุ่ม เช่น ปัญหาคณะกรรมการบริหารกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในการบริหารกลุ่ม มีการรวบอำนาจไว้ที่คนคนเดียว ขาดความเป็นผู้นำที่ดี ปัญหาสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม เงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก คุณภาพของสินค้าและผลิตภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน สมาชิกขาดความสามารถในการพัฒนาเทคนิคการผลิต ขาดความรู้เรื่องการตลาด และขาดตลาดรองรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องได้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสถานภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งทางด้าน สังคม เศรษฐกิจ ภาวะการผลิต การตลาด ตลอดจนปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่ม ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเป็นแนวทางในการพัฒนา กลุ่มอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 2.1 เพื่อศึกษาสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.2 เพื่อศึกษาสถานภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา

ทำการศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัญหาของสมาชิกและคณะกรรมการ และศึกษา กิจกรรมของกลุ่ม จำนวนสมาชิก เงินทุนหมุนเวียน และกฎระเบียบของกลุ่ม

4.2 ด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในปี 2549

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ให้นิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในเรื่องสถานภาพ และการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ดังนี้

5.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มหรือองค์กรในชุมชน ที่รวมตัวกันไม่ต่ำกว่า 7 คน และมาขึ้นทะเบียน ไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กรมส่งเสริมการเกษตร ในพื้นที่จะศึกษากับกลุ่มที่มาขึ้นทะเบียนไว้เมื่อเดือน กันยายน 2549

5.2 คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง บุคคลที่สมาชิกกลุ่มเลือกให้เป็นตัวแทนกลุ่ม เป็นผู้ดำเนินการบริหารงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

5.3 สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง บุคคลที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

5.4 เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หมายถึง กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ระหว่างคนหรือองค์กรมีการปรึกษากันและพึ่งพาซึ่งกันและกัน

5.5 การมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมายถึง สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ร่วมกันผลิต ร่วมกันขาย ร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน และร่วมกันแก้ปัญหาของกลุ่ม

5.6 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง เกษตรกรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ด้านวิชาการเกษตร การดำเนินงานกลุ่ม การทำบัญชี การตลาด เป็นต้น

5.7 การดำเนินงานกลุ่ม หมายถึง การศึกษา เกี่ยวกับทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงาน การบริหารการตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

5.8 ความคิดเห็นการดำเนินงาน หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต่อ ผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การให้การสนับสนุนกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก

6.2 เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานกลุ่มประสบผลสำเร็จ ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ

6.3 เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา บทความ วารสาร และงานวิจัย โดยนำเสนอหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
2. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
3. เกณฑ์กำหนดระดับความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน
4. สถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอด
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548 :1) ได้ให้ความหมาย คำว่า “ วิสาหกิจชุมชน ” หมายถึง กิจการของชุมชน เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเอง ของครอบครัวในชุมชน และระหว่างชุมชนทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

ความหมายของทุนชุมชน หมายถึง ทุนที่เป็นเงินทุนที่เป็นทรัพยากร ธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะต่าง ๆ ประเพณี วัฒนธรรม ทุนทางสังคม หรือความเป็นที่ป็นนื่อง ความไว้วางใจกันของชุมชน เครือข่าย ความสัมพันธ์ของสมาชิกของชุมชน องค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชนที่ควรมีคือ

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
- 3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- 4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
- 5) มีการดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ

7) มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมาย

วิชิต นันทสุวรรณ (2548 : 2) ได้ให้คำจำกัดความของ “วิสาหกิจชุมชน”

ว่าหมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและทรัพยากรทุก
ขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและ
การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึง
กำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย

วิสาหกิจชุมชน จึงมีความหมายครอบคลุมกิจกรรมดังต่อไปนี้

1) การแปรรูปหรือพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจาก
การผลิตการเกษตรเพื่อการพึ่งพาตนเองและเพิ่มมูลค่าผลผลิตเกษตรขององค์กรชุมชน หรือ
เครือข่ายชุมชน

2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น เครื่องคั้นเพื่อ
สุขภาพ ไม้พื้นบ้าน การแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร
ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑสถานชุมชน เป็นต้น

3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งพาตนเองขององค์กรชุมชนและ
เครือข่าย องค์กรชุมชน เช่น น้ำปลา ปูย เครื่องมือเครื่องใช้ อาหารและยาสมุนไพร เป็นต้น

4) การพัฒนาระบบตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ร้านค้า
(ตลาด) ชุมชน ศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548:24) ได้กล่าวไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนคือการประกอบการ
เพื่อจัดการ “ทุน” ของชุมชนโดยคนในชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและ
ความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน

เสรี พงศ์พิศ วิชิต นันทสุวรรณ และ จ่านง แรกพินิจ. (2544:23) ได้ให้ความหมาย
ของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิตและ
ทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนและยังหมายถึง
กิจกรรมชุมชนที่มุ่งประกอบเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชน และระหว่างชุมชน โดยนำ
วัตถุดิบทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งงานวิจัยต้นแบบมาสร้างสรรค์ผลผลิตเพื่อ
ก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

นอกจากนี้ยังให้ความหมายคำว่า Small and Micro Community Enterprise (SMCE)
หรือวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการขนาดย่อมและขนาดจิ๋วของธุรกิจชุมชน เพื่อการ
จัดการ “ ทุนของชุมชน ” อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง

อัจฉรา สุขสมบูรณ์ (2545 : 33) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการเพื่อแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติหรือสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรหรือเครือข่ายในชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนนั้นๆ มีหลักคิดที่สำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเองและมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน

สมศักดิ์ สุริโย (2547:23) ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมสร้างรายได้อย่างมั่นคงรูปแบบหนึ่งที่มีขนาดเล็กกว่าวิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprise) สร้างผลผลิตของกิจการ ซึ่งเกิดจากสินทรัพย์ของชุมชน ที่มีรูปแบบการบริหารจัดการสมัยใหม่โดยคนในชุมชนเป็นกิจการของคนในชุมชนที่ปลูกให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นฟื้นขึ้นมาเป็นพลังให้กับชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากฐานของประเทศโดยมีจุดหมายในการดำเนินกิจการคือ การพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันและกันของชุมชน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2547:43-49) ได้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชน หรือธุรกิจชุมชน หมายถึงการทำมาหากินหรือการร่วมมือทำการค้าการผลิตระหว่างคนในชุมชนด้วยกัน มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันระหว่างหมู่บ้านหรือชุมชนอื่นที่อยู่รอบข้าง เพื่อร่วมทำกิจกรรมหรือทำธุรกิจร่วมกันซึ่งความร่วมมือหรือเครือข่ายระหว่างชุมชนจะเป็นกระบวนการทำธุรกิจหรือสร้างธุรกิจที่เกื้อกูลกัน หรือแบ่งหน้าที่กันทำตามความต้องการหรือตามความเหมาะสมของทรัพยากรแต่ละชุมชนที่มีอยู่ ซึ่งกิจกรรมการผลิตหรือบริการที่เกิดขึ้นในชุมชนเหล่านี้ก็คือ วิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจชุมชน

ที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติโดยความต้องการ ความเหมาะสมของทรัพยากร ความมีเหตุผลและโอกาสเกื้อกูลระหว่างคนในชุมชน รวมทั้งเกิดจากการส่งเสริมและสนับสนุนภายนอกชุมชน

วิชิต นันทสุวรรณ (2544:13-14) ได้ให้รูปแบบของวิสาหกิจชุมชนว่า วิสาหกิจชุมชนคือ การประกอบการซึ่งรวมถึงกระบวนการผลิต การจัดการผลผลิตและทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2546 : 39 - 46) ได้อธิบายความเป็นมาและให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการเพื่อการจัดการ “ทุน” ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง สำหรับ “ทุน”ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงเพียงแต่เงินอย่างเดียว แต่รวมถึง ทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนเป็นพี่น้องไว้ใจกัน โดยสรุปแล้วลักษณะสำคัญของวิสาหกิจชุมชนมี 7 องค์ประกอบ คือ

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
- 3) ทรัพยากรหรือวัตถุดิบมาจากชุมชนหรือจากภายนอก
- 4) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นวัฒนธรรมของชุมชน
- 5) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- 6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- 7) มีการพึ่งพาตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

ทั้ง 7 องค์ประกอบล้วนมีความสำคัญทั้งสิ้น โดยฐานสำคัญที่สุดอยู่ที่ การพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นฐานรากของ “ความพอเพียง” ตามแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด โดยชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการพึ่งตนเองของชุมชนเป็นฐานรากสำคัญของการทำวิสาหกิจชุมชน ต้องมีการจัดการแบบวิสาหกิจชุมชนที่มีการ “ผนึกกำลัง” (synergy) การปรับปรุงชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ต้องมาจากพลังปัญญา พลังความรู้ที่ได้มาจากการเรียนรู้ และความคิดสร้างสรรค์ โดยนำมาผสมผสานกันทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคมแบบเสริมกัน ดังนั้นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอยู่ที่การเรียนรู้ เริ่มจากการเรียนรู้จากวิถีคิดใหม่ คิดให้รอบด้าน คิดให้วิถิคุณ และคิดแบบบูรณาการหรือการประสานพลัง

จารุพงศ์ พลเดช (2546:14-16) ได้ให้ความหมาย วิสาหกิจชุมชน ไว้ว่า การประกอบกิจการของชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเพื่อการจัดการ “ทุน” ทางสังคมของชุมชนที่มีอยู่เพื่อสร้างรายได้ และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว และชุมชน และระหว่างชุมชน โดย “ทุน” นั้นรวมถึงทุนที่เป็นเงิน ทุนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ทุนที่เป็นผลผลิต ทุนความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเรียนรู้ของชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล (2545:38) ให้ความหมายว่า เป็นการประกอบการ โดยชุมชนที่มีสมาชิกเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ทั้งด้านการผลิต การค้าและการเงิน และต้องการใช้ปัจจัยผลิตนี้ให้เกิดดอกออกผล ทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ด้านเศรษฐกิจคือ การสร้างรายได้และอาชีพ ด้านสังคม คือ การยึดโยงร้อยรัดความเป็นครอบครัวและชุมชนให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ โดยผ่านกระบวนการของชุมชน

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน (2548 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ของการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

คณะบุคคลที่รวมตัวกัน เป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน มี 2 ลักษณะ ดังนี้

- (1) บุคคลจากวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ 2 วิสาหกิจชุมชนขึ้นไปมารวมตัวกัน
- (2) อาจมีบุคคลภายนอกมาร่วมดำเนินการด้วยกับข้อ(1)

กิจกรรม ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อาจมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ให้คำแนะนำช่วยเหลือกิจการภายใน ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย เช่น

- การศึกษาวิจัยเพื่อนำวัตถุดิบและภูมิปัญญา ของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสม
- การให้ความรู้ ฝึกอบรม เพื่อพัฒนาการผลิต การให้บริการ หรือการดำเนินการใด ๆ

เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

2. ให้คำแนะนำช่วยเหลือกิจการภายนอก ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย เช่น

- เป็นคนกลางในการติดต่อกับหน่วยงานอื่นๆ เพื่อขอรับการช่วยเหลือ
- ประสานงานกับวิสาหกิจชุมชนอื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้
- เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและความร่วมมือ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชน

เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ แล้วเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ไมเคิล อี พอร์เตอร์ (2549:3) ได้ให้ความหมาย ของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ว่า เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือ คลัสเตอร์ (cluster) คือกลุ่มของธุรกิจหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องมารวมตัวกันดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ใกล้เคียงกัน เพื่อร่วมมือเกื้อหนุน เชื่อมโยง และเสริมกิจกรรมซึ่งกันและกันอย่างครบวงจรและเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมสนับสนุนธุรกิจบริการ และสถาบันอื่นๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายร่วมกัน คือการเพิ่มผลผลิตของคลัสเตอร์โดยรวม ซึ่งจะ ทำให้ทุกฝ่ายมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้น แต่การรวมกันต้องไม่ใช่การผูกขาดหรือการกีดกันทางการค้า หรือ ธุรกิจ

จากความหมายของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึงการประกอบการ โดยกลุ่มหรือองค์กรในชุมชน ที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกัน ในการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัวในชุมชนและระหว่างชุมชน ก่อให้เกิดระบบเศรษฐกิจในระดับรากหญ้าที่มั่นคงและยั่งยืน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการ คือ

- 1) วิสาหกิจชุมชน เป็นกระบวนการประกอบกิจการของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้
- 2) การประกอบกิจการต้องมุ่งเน้นการใช้ภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก
- 3) มุ่งเน้นการสร้างโอกาสและเพิ่มรายได้ทั้งในระดับครัวเรือน กลุ่ม/องค์กร และเครือข่ายในชุมชน

2. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2548:13) ได้ระบุสาระสำคัญของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ไว้ดังนี้

2.1 การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพและรายได้ที่เกิดจากการประกอบกิจกรรมของชุมชน โดยออกร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548 ซึ่งประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 โดยในเนื้อหาตามร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวนี้ได้อบรมหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นเลขาธิการกรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน และมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ดังนั้น กรมส่งเสริมการเกษตรจึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบและระบบการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนให้ชัดเจนเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของทางราชการต่อไป

2.2 วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

- 2.2.1 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่มต่างๆที่ประกอบกิจกรรมเกี่ยว ประโยชน์แก่คนในชุมชนในด้านต่าง ๆ ทำการจดทะเบียนและได้รับการรับรองอย่างถูกต้องตามกฎหมาย
- 2.2.2 เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มมีการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากศักยภาพของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการเข้าถึงแหล่งทุน
- 2.2.3 เพื่อมุ่งหวังให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้และมีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

2.3 เป้าหมายของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2.3.1 สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน แก่จุดอ่อน เสริมจุดแข็ง ให้ชุมชนใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

2.3.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือภาครัฐและเอกชน

2.3.3 พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระ พึ่งพาตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้

2.3.4 พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชน ไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง

2.4 ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาในชุมชนที่ผ่านมา มักสอนให้ชาวบ้านผลิตหรือแปรรูปโดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ โดยลืมนำถึง การพึ่งตนเอง หรือ ความพอเพียง แต่แนวคิดของวิสาหกิจชุมชนเน้นการช่วยเหลือตนเอง ดังนั้นในความเป็นวิสาหกิจชุมชนจึงต้องมีลักษณะอย่างน้อย 7 ประการดังนี้

2.4.1 ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ

2.4.2 ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน

2.4.3 ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน

2.4.4 มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล

2.4.5 มีการดำเนินการตามแบบบูรณาการเชื่อมโยงกับกิจกรรมต่างๆ

อย่างเป็นระบบ

2.4.6 มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญ

2.4.7 มีการพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมายหลัก

2.5 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน

ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันของเกษตรกรและองค์กรประชาชนในหมู่บ้านและตำบลมานานแล้ว โดยเฉพาะการรวมกลุ่มชาวบ้านมาร่วมทำกิจกรรมด้านทุน ด้านการผลิต ด้านอาชีพ การบริหารจัดการและด้านอื่นๆ ที่หน่วยราชการเช่น กรมส่งเสริมการเกษตร

กรมการพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมสหกรณ์ และองค์กรเอกชนต่างๆ ได้เข้าไปผลักดันให้มีการจัดตั้งขึ้น ได้แก่กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ธนาคารชุมชน กลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มที่เกิดจากคนในชุมชนด้วยตนเองก็มีอยู่ส่วนหนึ่ง กลุ่มและชุมชนเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนความรู้ การบริหารจัดการทุน และสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อพัฒนาให้กลุ่มและชุมชนเกิดความเข้มแข็งจากนักพัฒนาของหน่วยงานต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการพัฒนาวิธีการและแนวทางคล้ายกัน รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบและวิธีที่หลากหลาย แต่มีจุดหมายเดียวกัน คือการพัฒนาชุมชนให้มีความอยู่ดีกินดี และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นการส่งเสริมและการพัฒนากลุ่มและชุมชนของหน่วยงานต่างๆ จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นถือว่าการดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพียงแต่ว่าการส่งเสริมและพัฒนาดังกล่าวจะเป็นการบริหารจัดการที่มีข้อจำกัดอยู่บางประการ อาจจะไม่ตรงกับหลักการและองค์ประกอบที่สำคัญของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะต้องมีการปรับวิธีคิดและวิธีจัดการใหม่ให้เหมาะสม ให้สอดคล้องกับแนวทางและรูปแบบของวิสาหกิจชุมชนให้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กลุ่มและชุมชนดังกล่าวได้รับการพัฒนาต่อเนื่องมาโดยตลอดทำให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ในการประกอบการในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถจะต่อยอดและพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้

การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเริ่มต้นจากการปรับรูปแบบการทำงานองค์กรจากในรูปแบบภาคีความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ อันเป็นผลสืบเนื่องเมื่อประมาณปี 2542 มูลนิธิหมู่บ้านร่วมกับกรมส่งเสริมการเกษตรและภาคีต่างๆ ได้ร่วมจัดทำแผนแม่บทในชุมชนพื้นที่ 101 ตำบล ใน 22 จังหวัดทั่วประเทศ และเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่ได้เกิดความร่วมมือและทำงานในรูปแบบพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ (strategic alliance) ต่อมากองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม (Social Investment Fund: SIF) ได้สนับสนุนการพัฒนาในพื้นที่กว่า 1,600 ตำบล รวมทั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) ได้จัดเตรียมงบประมาณรองรับวิสาหกิจชุมชนปีละหลายล้านบาท และต่อมาสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประสานงานให้กระทรวงต่างๆ ส่งเสริมการจัดทำแผนแม่บทชุมชนทั่วประเทศ คาดว่าในปี 2550 ทุกตำบลจะมีแผนแม่บทชุมชน นอกจากนี้ยังมีหลายหน่วยงานที่ร่วมมือและดำเนินการในแนวเดียวกัน เช่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) ศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจนแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งการทำแผนแม่บทชุมชนถือว่าเป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และเป็นการเริ่มต้นที่ดีของการปรับกระบวนการพัฒนา การเน้นการเรียนรู้ที่จะนำไปพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนบนพื้นฐานความรู้ต่อไป

2.6 หน่วยงานที่ดำเนินการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2.6.1 การส่งเสริมและพัฒนาโดยหน่วยงานราชการ

1) *กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์* มีการส่งเสริมด้านพัฒนาองค์กรเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร และกลุ่มส่งเสริมการผลิต ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน และกิจกรรมเครือข่ายต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมการจัดทำแผนชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการกระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน โดยประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และองค์กรเอกชน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม และในปัจจุบัน กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพเพื่อทำงานแบบบูรณาการ และเชื่อมประสานการทำงานร่วมกันกับภาคีทุกภาคส่วน

2) *กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย* ได้มีการส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มอาชีพ กลุ่มอาสาสมัครพัฒนาชุมชน หมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ศูนย์สาธิตการตลาด และกิจกรรมอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากกิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตที่เป็นแหล่งเงินทุนของชุมชน เช่น ธนาคารข้าว โรงสีชุมชน ยุ้งฉาง สถานีบริการน้ำมัน การผลิตน้ำดื่มบรรจุภาชนะ กิจกรรมเครือข่ายต่างๆ และกิจกรรมส่งเสริมการตลาดสินค้าตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และการคัดสรรผลิตภัณฑ์ดีเด่น เพื่อส่งเสริมการตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ได้มีการประสานงานกันหน่วยงานองค์กรเอกชน ทำงานตามภารกิจด้านการพัฒนาชุมชน และมีการจัดตั้งสำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น เพื่อหน่วยงานประสานงานการทำงานวิสาหกิจชุมชนกับภาคีต่างๆ

3) *กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์* ได้มีการส่งเสริมกลุ่มสตรีสหกรณ์ สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์อาชีพต่างๆ นอกจากนั้นได้สนับสนุนการบริหารงบประมาณแผนวิสาหกิจชุมชน ภายใต้โครงการเพิ่มศักยภาพการผลิตของชุมชน ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่ศูนย์บริการ ให้กลุ่มองค์กรชุมชนที่ดำเนินการในแนวทางวิสาหกิจชุมชน กู้ยืมไปเป็นทุนผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์หรือบริการเพิ่มมูลค่าและชำระกลับคืนศูนย์บริการฯ มีการดำเนินการในพื้นที่ตำบลนาร่องและตำบลหลักทุกจังหวัด นอกจากนั้นยังช่วยเหลือแนะนำชุมชนในการจัดทำแผน

ชุมชน การวางแผนธุรกิจและการจัดการธุรกิจและประสานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

4) *กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม* มีบทบาทในการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การสร้างและเพิ่มคุณค่าผลิตภัณฑ์ พัฒนาเทคนิคการผลิตต่างๆ การสนับสนุนสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการ และการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

5) *สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กระทรวงสาธารณสุข* มีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีคุณภาพมาตรฐานสนับสนุนให้ได้การรับรองเครื่องหมาย อย. รวมทั้งพัฒนาสถานที่ผลิต ผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานมีสุขลักษณะที่ดีในการผลิต

6) *สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)* มีบทบาทในการสนับสนุนและประสานการทำงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยประสานกำลังคนในพื้นที่ ประสานงบประมาณและสนับสนุนชาวบ้านจัดทำแผนชุมชนเพื่อพัฒนาตนเองและท้องถิ่นร่วมกับภาคีการพัฒนาต่างๆ

7) *สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)* เป็นองค์กรอิสระของรัฐ มีบทบาทในการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ในประเด็น ทางวิทยาศาสตร์ สังคม และการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างแผนและการดำเนินการวิจัยและพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ

8) *สำนักงานบริหารงานการศึกษาของโรงเรียน (กศน.)* มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของกลุ่มและชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการประกอบอาชีพและสร้างรายได้ของครอบครัวและชุมชน

9) *สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตร (สปก.)* สนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรปฏิรูปที่ดิน พัฒนาและส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรและนอกภาคการเกษตร การให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

2.6.2 การส่งเสริมและพัฒนาโดยสถาบันการเงิน

1) *ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)* สนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอาชีพและชุมชนต่างๆ โดยการทำงานร่วมกันระหว่างมูลนิธิ หมู่บ้านบริษัท ปตท.(มหาชน)จำกัด และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแห่งชาติ

2) *สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขนาดกลางและขนาดย่อม*

(Small Medium and Small Enterprise: SME) จะให้ความช่วยเหลือแก่ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือเอกชน ในการปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางขนาดย่อมให้เติบโตและเข้มแข็ง การสนับสนุนสินเชื่อให้กู้ยืมเพื่อก่อตั้งปรับปรุง และพัฒนาศักยภาพและความสามารถการประกอบการของกลุ่ม รวมทั้งประสานการดำเนินงานในด้านการผลิตและการตลาดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

3) ธนาคารออมสิน มีกองทุนสำหรับองค์กรชุมชนที่รวมตัวกันอยู่แล้ว และมีกิจกรรมพัฒนาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเครือข่ายขององค์กรชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟู เศรษฐกิจฐานรากและความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

2.6.3 การส่งเสริมและพัฒนาโดยภาคเอกชนและองค์กรเอกชน

1) บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาประชาชนในชนบท / หมู่บ้าน ท้องถิ่น รวมทั้งได้ร่วมกับมูลนิธิหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมจัดตั้งสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สสวช.) นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมส่งเสริมการตลาดวิสาหกิจชุมชน โดยนำผลผลิตชุมชนมาจำหน่ายผ่านเครือข่ายสถานีบริการน้ำมัน ปตท. ทั่วประเทศ

2) สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) มีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนและประชาสังคม โดยประสานงานในการสร้างและพัฒนากลไกองค์กรชุมชน และท้องถิ่น พัฒนาระบบการเรียนรู้องค์ความรู้และระบบสารสนเทศ สร้างและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน ระบบสินเชื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนการจัดทำแผนชุมชนและสวัสดิการชุมชน

3) สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (สสวช.) มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และการจัดการต่างๆอย่างครบวงจร ทำงานกับชุมชนและเครือข่ายทั่วประเทศมีข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนและวิสาหกิจชุมชน นอกจากนี้ยังร่วมมือกับหลายหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การทำแผนแม่บทชุมชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ก่อให้เกิดความร่วมมือการทำงานในรูปแบบในรูปแบบพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ระหว่างหน่วยงานต่างๆ

นอกจากหน่วยงานต่างๆดังกล่าวแล้ว ยังมีองค์กรและเครือข่ายขององค์กรเอกชนต่างๆที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและเศรษฐกิจชุมชนอีกหลายองค์กรที่ไม่ได้นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้

2.6.4 แนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจะประสบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมเกิดจากหน่วยงานองค์กรพัฒนาประชาชนองค์กรชุมชนและเครือข่าย ให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจกรรมตามแนวทางวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ซึ่งแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจ มีดังนี้

1) ส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน

(1) จัดทำแผนชุมชนให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ หากตำบลได้มีแผนชุมชนแล้วแต่ไม่สมบูรณ์ ควรทบทวนและปรับปรุงใหม่ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางวิสาหกิจชุมชน และควรมีการปรับแผนดังกล่าวให้เป็นปัจจุบันพร้อมกับการปรับฐานข้อมูลและเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งส่งเสริมให้มีการส่งเสริมให้มีการแปรแผนชุมชนไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

(2) ส่งเสริมการเรียนรู้ในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนทุกระดับทุกประเภท โดยให้การฝึกอบรมทางวิชาการในประเด็นเฉพาะต่าง ๆ การพบปะพูดคุยกัน การประชุมหรือการจัดเวทีชุมชน เพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างประชาชน ผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่ต้องการเรียนรู้กับผู้แทนชุมชนอื่นๆ มีการศึกษาดูงานนอกชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

(3) เสริมสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่กลุ่มหรือเครือข่ายต้องการเสริมประสบการณ์และนำไปเพิ่มศักยภาพการดำเนินงาน การเข้าสู่ธุรกิจในระดับสูงขึ้น เช่นวิสาหกิจขนาดกลางหรือบริษัท ซึ่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จะสนับสนุนการรองรับการขยายงานของวิสาหกิจชุมชนที่พัฒนาจนถึงขั้นธุรกิจ ทำให้กิจการกลุ่มมีความซับซ้อนมากขึ้นและเข้าสู่การแข่งขันที่สูงขึ้น จะทำให้กลุ่มขาดองค์ความรู้บางอย่าง เช่น ด้านการบริหารจัดการ การตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ชาวบ้านยังเข้าไปไม่ถึงเจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปช่วยเหลือ

(4) จัดระบบการจัดการความรู้ โดยสร้างการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในวงกว้าง รวมทั้งสร้างกระแสความตื่นตัวและการมีบทบาทสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องโดยใช้สื่อมวลชน สื่อสาธารณะต่างๆอย่างหลากหลาย

(5) มีกลไกหรือสร้างศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนขึ้นมา ควรเป็นศูนย์เรียนรู้ของคนในชุมชนเอง และคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ความรู้ ที่ตรงกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

2) การบริหารจัดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

(1) สนับสนุนการจัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ของกลุ่ม/เครือข่าย ให้เป็นไปด้วยความสมัครใจและความพร้อมของชุมชน เพื่อเพิ่มช่องทางการรับการสนับสนุนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อประโยชน์ของกลุ่มและเครือข่ายโดยตรง และที่สำคัญคือระบบการจัดทะเบียน เน้นการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่แท้จริง ซึ่งเกิดจากระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งอย่างน้อย 1 ชุมชน 1 วิสาหกิจชุมชน และจะมีโอกาสพัฒนาความเข้มแข็งได้มาก

(2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นที่เลี้ยงที่ดีและเข้าถึงง่าย ดูแลตั้งแต่การรับจดทะเบียน การพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของการประกอบการ การบริหารจัดการ การผลิต และการตลาดให้ครอบคลุมทุกเรื่อง ช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กที่จะเข้าสู่วิสาหกิจชุมชนขนาดกลาง สหกรณ์หรือบริษัท ที่จะต้องจดทะเบียนในลักษณะธุรกิจกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยอำนวยความสะดวกในการขอจดสิทธิบัตร ทรัพย์สินทางปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรฐาน อย. GMP (Good Manufacturing Practice) เป็นต้น

(3) ส่งเสริมและบริการในลักษณะเป็นศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service) โดยให้บริการแนะนำเป็นที่ปรึกษาแก่กลุ่มและเครือข่ายที่ดำเนินการวิสาหกิจชุมชน อย่างครอบคลุมทุกเรื่องทุกด้านแบบครบวงจร เพื่อให้การดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ

(4) พัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถใน การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวิสาหกิจชุมชน เป็นผู้เชื่อมประสานเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นผู้นำกระบวนการเปลี่ยนแปลง (Catalyst) และกระบวนการเครือข่าย (Network) สร้างจิตสำนึกในการเป็นนักบริการที่ดี (Service mind) เป็นนักประสานสิบทิศกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชน

(5) พัฒนากองทุนของชุมชนและสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน ของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่แหล่งทุนภายในคือ ทุนชุมชนต้องถูกสร้างขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านสามารถกู้ยืมในการผลิตเพื่อสร้างสวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารชุมชน ธนาคารข้าว ฯลฯ แหล่งทุนภายนอก เช่น สถาบันการเงิน กองทุนเพื่อการพัฒนาภาครัฐและภาคเอกชน ในกรณีที่กลุ่มมีศักยภาพและต้องการขยายการลงทุน

(6) มีการสำรวจแหล่งทุนในปัจจุบัน ศึกษาภาวะเบียบเงื่อนไขของแหล่งทุน หรือกองทุนต่างๆ และอำนวยความสะดวกให้วิสาหกิจชุมชนเข้าถึงแหล่งทุนต่างๆหากติดขัดใน

ข้อบังคับหรือเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรค ก็ควรประสานงานกับแหล่งทุนนั้นให้มีการปรับปรุงแก้ไข ข้อบังคับเพื่อเอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งทุนของวิสาหกิจชุมชนได้สะดวกขึ้น

3) การสร้างเครือข่ายพันธมิตร

(1) สนับสนุนให้เกิดการบูรณาการ การปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ระหว่างหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตาม โครงสร้างที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยกรมส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นเจ้าภาพเพื่อให้เกิดการรวมพลังในการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับภาคีต่างๆ นอกจากนี้คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต้องประสานงานให้เกิดความมีเอกภาพในส่วนราชการ องค์กรต่างๆ ในการทำงานร่วมกัน วางแผนส่งเสริมต่อยอดซึ่งกันและกันและไม่ทำงานซ้ำซ้อนกัน

(2) กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ความสำเร็จและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันใน ลักษณะความสัมพันธ์แนวนอน เสริมสร้างซึ่งกันและกัน แสวงหาพันธมิตรเครือข่าย ทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรเอกชน สถานศึกษา สถาบันอุดมศึกษา หน่วยงานศึกษาวิจัย องค์กรมูลนิธิ สถาบันการเงินและแหล่งทุนต่างๆ เพื่อประสานงานด้านการสนับสนุนทางวิชาการ การศึกษาวิจัย และแหล่งทุนในสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานและสนับสนุนชุมชน

(3) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนกับเครือข่ายอื่นๆ จักระบบการเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน มีการพึ่งพาซึ่งกันและกันในด้านความรู้ การผลิต และการตลาดภายใต้ระบบเศรษฐกิจชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิต กับเครือข่ายผู้บริโภค ผู้ผลิตกับผู้ซื้อผู้ส่งออก เป็นต้น

(4) จักระบบกลุ่มพันธมิตรเครือข่ายกลุ่มกิจกรรม (Cluster) ให้สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจในงานหรือภารกิจที่จะดำเนินการร่วมกันให้ชัดเจน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นตัวกลางประสานความร่วมมือ และจัดโอกาสให้เกิดการประสานสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง

(5) ข้าราชการสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเครือข่าย ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เช่น จัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง กำหนดกลไกสร้างระบบบงใจ จัดหาทรัพยากร สนับสนุนให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหา ในการทำงานร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4) การพัฒนาเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

(1) พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน โดยการสนับสนุนให้มีการสร้าง ศูนย์ระบบข้อมูลสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน มีการบูรณาการและใช้ประโยชน์ร่วมกันของภาคีทุกภาคส่วน และจัดทำฐานข้อมูลด้านทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ข้อมูลด้านการผลิตและการบริการ

การตลาดและเครือข่ายองค์ความรู้ต่างๆที่ใช้ในการพัฒนาบุคลากร และเป็นแหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน โดยระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(2) สนับสนุนและสร้างโอกาส ให้เกษตรกรในชุมชน มีการบันทึก ปรับปรุงและเข้าถึงข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตตำบล เป็นต้น เพื่อสนับสนุนข้อมูลข่าวสารและการบริการในท้องถิ่น

5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

(1) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องวิสาหกิจชุมชน แก่กลุ่มเป้าหมายและบุคคลทั่วไป ประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

(2) เผยแพร่แนวทางการประกอบการในแนวทางวิสาหกิจชุมชน ให้แพร่หลายและขยายวงกว้างมากขึ้น โดยดำเนินการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อต่างๆ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต ป้ายโฆษณา และสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

(3) จัดนิทรรศการและแสดงกิจกรรมการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จการแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน และความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านการตลาด เพื่อขยายช่องทางการตลาดและเสริมสร้างตลาดภายนอกให้กว้างขวางขึ้น

สรุป

การดำเนินการวิสาหกิจชุมชน ได้มีการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการรวมกลุ่มในชุมชนต่างๆ โดยการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ และภาคเอกชน โดยได้ปรับระบบและกระบวนการทํางาน มุ่งเน้นการพัฒนาแนวใหม่ เน้นให้เกษตรกรและชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นสำนักงานเลขานุการและได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นองค์กรที่มุ่งมั่นพัฒนาเกษตรกร ให้มีอาชีพและรายได้มั่นคง ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน” ซึ่งการส่งเสริมการเกษตรกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์และหนุนเสริมกัน ทั้งปรัชญาแนวคิดพื้นฐานเดียวกันคือ อยู่ภายใต้หลักการสอนให้เกษตรกรรู้จักช่วยเหลือตัวเอง (Self-help) และการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตัวเอง (Learning by Doing)

จากการดำเนินการส่งเสริมกลุ่มต่างๆของทุกๆหน่วยงานถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพียงแต่อาจจะไม่ตรงกับหลักการสำคัญบางประการของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการจัดการใหม่ให้สมบูรณ์ และสอดคล้องกับแนวทางและรูปแบบ

ของวิสาหกิจชุมชน ให้มากยิ่งขึ้น กลุ่มต่างๆเหล่านี้จะสามารถพัฒนาไปสู่วิสาหกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้

แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การบริหารจัดการการสร้างเครือข่ายพันธมิตร การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยมีแนวทางการปฏิบัติ เช่น การบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกันทุกภาคส่วนสนับสนุนการจดทะเบียน การบริการในลักษณะครบวงจรและเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์และทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาบุคลากรและสร้างความพร้อมแก่เจ้าหน้าที่ทุกระดับ สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งทุน เป็นต้น

3. ปัจจัยการวัดระดับความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน

ในการจัดตั้งกลุ่มประชาชนทั่วไป จะดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวขึ้นอยู่กับรูปแบบและหลักเกณฑ์ ในการรวบรวมกลุ่มและการจัดตั้งกลุ่มขึ้นว่า มีแบบแผนในการจัดตั้งกลุ่มขึ้นว่ามีแบบแผนในการจัดตั้งกลุ่ม หรือการรวบรวมกลุ่มตามแนวคิดหรือหลักเกณฑ์ถูกต้องเพียงใด รูปแบบหรือแบบแผนการจัดตั้งกลุ่มนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาว่ากลุ่มใด มีการพัฒนาและมืองค์ประกอบของกลุ่มครบถ้วน

ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ได้ให้ความเห็นต่อลักษณะของกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
2. มีการให้บริการและสวัสดิการแก่สมาชิก
3. มีการทำธุรกิจเพื่อประโยชน์ต่อสมาชิก
4. มีการขยายตัว หรือขยายเครือข่าย
5. มีความพร้อมเพรียงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
6. มีความเป็นตัวของตัวเอง พึ่งตัวเองได้
7. มีอำนาจต่อรองในการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์กลุ่ม

ความสำเร็จของกลุ่มเกิดขึ้นและพัฒนาจากอุดมการณ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในการประกอบอาชีพ การดำเนินการของกลุ่มที่เข้มแข็งเหล่านี้ได้มาจากการให้ความสำคัญต่อความต้องการและการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิกสูงทำให้สมาชิกมีความศรัทธาและความร่วมมือจากคณะกรรมการกลุ่มอย่างเหนียวแน่น ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกลุ่มคือ

ความตระหนักในคุณค่าและพลังจากการรวมกลุ่ม จิตสำนึกในการพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสามารถของกลุ่มในการจัดบริการที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิก การให้ความสำคัญต่อการสื่อสารภายในกลุ่ม

อาทร มีแก้ว (2539:14-15) กล่าวถึงปัจจัยที่บ่งชี้ถึงการพัฒนาของกลุ่ม ดังนี้

1) การปรับตัวของกลุ่มเกษตรกร (group adaptive) ได้แก่ ลักษณะความสามารถในการยอมรับแนวความคิดและวิธีการใหม่ๆตลอดจนมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบข้อบังคับและเทคนิคในการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่เสมอ

2) เป้าหมายของกลุ่ม (group goals) ได้แก่ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการกำหนดและพัฒนาเป้าหมายในการดำเนินงานและความสามารถ สร้างประสิทธิภาพการทำงาน บรรลุเป้าหมาย

3) ความสัมพันธ์อันดีของทั้งกลุ่ม (group cohesiveness) ได้แก่ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างความร่วมมือผูกพันพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกทุกฝ่าย

4) การสร้างและรักษามาตรฐานของกลุ่ม (group building and maintenace) ได้แก่ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการรับสมาชิกและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลอยู่เสมอ

5) บรรยากาศของกลุ่ม (group climate) ได้แก่ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานมีสิ่งดึงดูดให้ทุกคนเกิดความรู้สึกร่วมกันมีขวัญและกำลังใจที่ดีมีความพร้อม มีการเสียสละและร่วมมือทำงานให้กับกลุ่มได้อย่างเต็มที่อยู่เสมอ

6) ประสิทธิภาพของกลุ่ม (group effectiveness) ได้แก่ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายทั้งสามารถสร้างเสริมสมรรถภาพและรักษามาตรฐานของกลุ่มร่วมกันได้เสมอ

7) แรงผลักดันของกลุ่ม (group pressure) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการสร้างอำนาจเร้าสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอยู่เสมอ

8) กิจกรรมกลุ่ม (group task function) ได้แก่ ลักษณะความสามารถของกลุ่มในการจัดและเพิ่มประสิทธิภาพในการประกอบกิจกรรมเป็นวัฏจักรต่อเนื่องได้ทุกขั้นตอนนับตั้งแต่ส่วนย่อย ส่วนรวมและระดับหน่วยงานได้เสมอ

กลุ่มเกษตรกรเป็นองค์กรทางสังคม มีการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันทาง เศรษฐกิจและสังคม ภายใต้เศรษฐกิจเสรีกลุ่มเกษตรกรจึงเหมือนหน่วยธุรกิจหนึ่งที่มีการดำเนินงาน เพื่อแข่งขันกับหน่วยธุรกิจภายนอก กลุ่มจึงมีกระบวนการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา

กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร (2541:3) ได้ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กลุ่ม ประสบความสำเร็จมีประสิทธิภาพเกิดจากปัจจัยหลายประการคือ

1) ผู้นำกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนในกลุ่มที่จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร ที่เลี้ยง นักพัฒนาและผู้ประสานงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้บรรลุเป้าหมายที่ กำหนด ผู้นำจะต้องสามารถแสดงบทบาทได้อย่างเหมาะสมกับขั้นตอนการพัฒนา และสถานการณ์ ของกลุ่มในขณะนั้น จนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนใหญ่

2) สมาชิกกลุ่ม หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในกิจกรรมของ กลุ่มและแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ช่องทางการสื่อสารของกลุ่ม สมาชิกจะต้องมี พฤติกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ของกลุ่ม และงานหรือกิจกรรมของกลุ่ม แสดงความพึงพอใจ ความสามารถ และอุทิศตนเองให้กับเป้าหมายของกลุ่ม

3) จุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ สิ่งที่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันว่าเป็นความสำเร็จที่คน ในกลุ่มต้องการให้เกิดขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด จุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ดีคือ สิ่งที่สมาชิกพึง พึงพอใจ และเชื่อมั่นว่ากลุ่มจะทำได้สำเร็จและสอดคล้องกับแรงจูงใจของคนที่ เป็นสมาชิก

4) กฎเกณฑ์ คือ แนวทางหรือเครื่องมือที่ใช้สร้างความสัมพันธ์ปฏิบัติกันระหว่าง บุคคลในกลุ่มที่สมาชิกเข้าใจตรงกัน และถือปฏิบัติเป็นระเบียบข้อบังคับเหมือนกัน กฎเกณฑ์ที่ดี คือระเบียบข้อบังคับที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดขึ้น ยอมรับและปฏิบัติตามอย่าง เกร่งกรัด

5) กิจกรรมและแผนงาน คือสิ่งที่สมาชิกกำหนดขึ้นในรูปของงานที่กลุ่มจะต้องทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติไว้เป็นขั้นตอน มีผู้รับผิดชอบแต่ละ ขั้นตอนชัดเจน ที่กลุ่มสามารถทำให้สำเร็จ ได้ผลตามเป้าหมายและก่อให้เกิดความพอใจในกลุ่ม สมาชิก

6) การสื่อสาร คือการแลกเปลี่ยนข่าวสารกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทุกรูปแบบ จน เกิดความเข้าใจกันในหมู่สมาชิก การสื่อสารที่ดี คือการสื่อสารแบบสองทางระหว่างบุคคลในกลุ่มที่ ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในช่องทางและรูปแบบของการสื่อสาร ทำให้การรับและถ่ายทอด ข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

7) ผลประโยชน์ คือ สิ่งที่สมาชิกในกลุ่มได้รับในรูปแบบต่างๆกันและก่อให้เกิดความ พึงพอใจจากสิ่งที่ได้รับนั้นทั้งทางตรงและทางอ้อมในการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

กองพัฒนาบริหารงานการเกษตร (2534: 19-21) ได้กล่าวถึงการพัฒนากลุ่มในรายงานผลการสัมมนาเชิงปฏิบัติการการพัฒนากลุ่มแก่ผู้ช่วยเกษตรจังหวัด (ฝ่ายบริหาร) และนักวิชาการเกษตรผู้รับผิดชอบงานกลุ่มเกษตรกร พอสรุปได้ดังนี้

การพัฒนากลุ่มต้องรู้จักกลุ่มอย่างน้อย 3 ด้าน ดังนี้

- 1.กลุ่มอยู่ที่ไหน (สถานที่)
- 2.กลุ่มเกิดมาอย่างไร (เงื่อนไข)
- 3.กลุ่มมีปัญหาอะไร (สถานการณ์ปัจจุบัน)

ดังนั้นการพัฒนากลุ่มควรพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ

- พิจารณาตามโครงสร้างของกลุ่ม
- พิจารณาตามปัจจัยที่มีผลกระทบต่อกลุ่ม

4.1 โครงสร้างของกลุ่มมีองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

4.1.1 **วัตถุประสงค์และเป้าหมาย** ต้องชัดเจนนำไปปฏิบัติได้และวัดผลได้

4.1.2 **ผู้นำควรมีคุณสมบัติต่อไปนี้**

- 1) มีความรู้มีทักษะ
- 2) มีความคิดสร้างสรรค์
- 3) มีอุดมการณ์
- 4) มีความเสียสละและอดทน
- 5) มีความตั้งใจโดยไม่จำเป็นต้องมีฐานะร่ำรวย

4.1.3 **สมาชิก มีความเข้าใจ** มีทัศนคติเห็นประโยชน์ของกลุ่มและมีความสามารถในการประกอบอาชีพและดำเนินธุรกิจ

4.1.4 **กฎระเบียบ** ที่ต้องเกิดจากสมาชิกส่วนใหญ่ เพื่อให้ทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ดี ต้องเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานร่วมกัน กิจกรรมควรมีความต่อเนื่องสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และแบ่งผลประโยชน์ด้วยความเป็นธรรม

4.2 ปัจจัยที่มีผลต่อกลุ่ม

4.2.1 **ปัจจัยภายใน**

- 1) ความเป็นผู้นำ กลุ่มได้มีการพัฒนาความเป็นผู้นำกลุ่มอย่างไร สมาชิกแบ่งหน้าที่ตามความถนัดหรือไม่ อย่างไร
- 2) การสื่อความเข้าใจ ทุกคนรู้เรื่องเดียวกันหรือไม่ หรือรู้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมหรือไม่
- 3) ทัศนคติ ต่อเป้าหมาย ต่อเพื่อนสมาชิกด้วยกันและต่อคณะกรรมการเป็นอย่างไร

4) บทบาทผู้นำต่อสมาชิก เป็นบทบาทเสริมหรือขัดแย้งเกษตรกรในสถานการณ์ปัจจุบัน สมาชิกควรเป็นทั้งผู้ผลิต นักธุรกิจและผู้กำหนดนโยบายร่วมกับรัฐบาลในขณะที่บทบาทผู้นำ ได้แก่

- (1) ช่วยส่งเสริมวิชาการ
- (2) ช่วยส่งเสริมด้านธุรกิจ
- (3) ช่วยแก้ปัญหาให้เกษตรกร
- (4) ถ่ายทอดปัญหาของเกษตรกรสู่รัฐ
- (5) ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

สุขสันต์ มุกดาสนิท (2544:65) กล่าวถึงบทบาทคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกร ว่า มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้แทนของกลุ่มเกษตรกร คือ

1. เป็นผู้แทนกลุ่มเกษตรกรในการรักษาสิทธิผลประโยชน์ของเกษตรกรโดยเป็นปากเสียงแทนสมาชิก ในการเจรจาต่อรองเสนอปัญหาความต้องการและเงื่อนไขกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมแก่เกษตรกร
2. เป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร นโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆของภาครัฐให้แก่สมาชิกได้ทราบเพื่อสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นองค์กรรวบรวมวิเคราะห์และสรุปปัญหาต่างๆของสมาชิกอย่างเป็นระบบ และเป็นเอกภาพเพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานต่างๆที่มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายมาตรการรวมทั้งการจัดทำโครงการที่จะมีผลกระทบต่อเกษตรกร
4. เป็นองค์กรที่ร่วมติดตามสอดส่องการทำงานของหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเป็นไปตามแผนงาน และข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการพัฒนาการเกษตรและเกษตรกร
5. เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในด้านอาชีพ การเกษตร ตลอดจนการบริหารจัดการ และดำเนินธุรกิจต่างๆของกลุ่มเกษตรกร

4.2.2 ปัจจัยภายนอก

- 1) นโยบายของรัฐและการสนับสนุนที่จริงจังเป็นรูปธรรม
- 2) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชน
- 3) การติดตามระหว่างกลุ่มกับภายนอก

4.4 ปัญหาของการสนับสนุนจากทางราชการ

จากกลุ่มต่างๆที่ดำเนินกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ ทั้งประสบความสำเร็จล้มเหลวและความสำเร็จเป็นเครื่องชี้วัดได้อย่างดีว่า ส่วนราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายปกครองและฝ่ายส่งเสริม (เกษตร

อำเภอ) หากให้ความสนใจติดตามสนับสนุนกลุ่มแล้ว งานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือกลุ่มต่างๆจะก้าวหน้าเป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีพฤติกรรมตรงข้ามก็จะประสบความล้มเหลว

สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549 : 2) ได้ให้ความหมายเรื่องการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนไว้ว่า การประเมินศักยภาพชุมชน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้ได้รับรู้ศักยภาพและความสามารถของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ในเรื่องทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะสรุปศักยภาพของทุกประเด็น เป็นในระดับ ดี ปานกลาง และต้องปรับปรุง

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2546:20-21) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย 9 ปัจจัยสำคัญคือ

1. ปัจจัยด้านการเงิน ถ้าสามารถระดมทุนจากชุมชนได้เอง หรือมีเงินช่วยเหลือดอกเบี้ยต่ำ โอกาสจะจัดตั้งดำเนินงานมีความเป็นไปได้สูง แต่ถ้าระดมทุนภายในชุมชนไม่ได้และต้องกู้มาด้วยอัตราดอกเบี้ยตามท้องตลาดจะมีโอกาสล้มเหลวสูง
2. ปัจจัยด้านการผลิต คือ ความได้เปรียบเชิงทรัพยากร ความได้เปรียบเชิงทักษะ ไม่มีฝีมือมีโอกาสล้มเหลวสูง แต่ถ้ามีความได้เปรียบด้านทรัพยากรและมีฝีมือมีโอกาสสำเร็จสูง
3. ปัจจัยด้านการตลาด หรือด้านอุปสงค์ อุปทาน ถ้ารู้ว่าตลาดต้องการรู้ว่าผลผลิตยังไม่เพียงพอก็ย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จ แต่ถ้าไม่รู้ความต้องการของตลาดไม่รู้ช่วงเวลาปริมาณผลผลิตต้นตลาด หรือขาดตลาด โอกาสผิดพลาดมีสูง
4. ปัจจัยด้านบริหารจัดการ ถ้ามีความสามารถในการบริหารจัดการ มีระบบงานระบบเงิน ระบบบุคลากรและระบบตลาดก็มีโอกาสประสบความสำเร็จ แต่หากไม่เข้าใจระบบเหล่านี้ก็มีโอกาสล้มเหลวสูง
5. ปัจจัยด้านผู้นำ ถ้าผู้นำเป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถในการสร้างกลุ่ม มีความสามารถในการนำ มีความเสียสละ โอกาสประสบความสำเร็จย่อมมีมาก
6. ปัจจัยด้านแรงงาน ถ้าชุมชนมีแรงงานที่ขยันขันแข็ง และมีทักษะในการผลิต โอกาสที่ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จก็มีมาก ถ้าขาดแคลนแรงงานหรือแรงงานขาดทักษะก็มักจะมีโอกาสล้มเหลวสูง
7. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก ถ้าสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมอย่างเอาการเอางาน โอกาสจะประสบความสำเร็จสูง แต่ถ้าขาดความร่วมมือจากชุมชน โอกาสล้มเหลวสูงเช่นกัน

8. ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ หากระเบียบข้อบังคับไม่อยู่บนพื้นฐานของความเห็นชอบจากสมาชิกย่อมมีโอกาสนำไปสู่ความขัดแย้งได้ง่าย และเป็นปัจจัยบั่นทอนความสำเร็จ

9. ปัจจัยด้านปฏิสัมพันธ์กับภายนอก ธุรกิจชุมชนต้องมีความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก และหลีกเลี่ยงปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับภายนอก

ปรัชญา เวสารัช (2528:54) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย

2. ปัจจัยผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำท้องถิ่น

3. ปัจจัยที่เป็นรางวัลตอบแทน ได้แก่ ค่าตอบแทนแรงงาน เงินปันผลจากการออมทรัพย์

4. ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในประโยชน์ส่วนรวม ความรู้สึกเกรงใจไม่กล้าปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน หรือรู้สึกว่าเป็นพันธะที่ต้องเข้าร่วมเพื่อให้เกิดความสามัคคี

พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ และคณะ (2528 : 61) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร 3 อันดับแรก คือ คณะกรรมการ กิจกรรม และสมาชิก ซึ่งมีหลายปัจจัยได้แก่ มีความซื่อสัตย์ ความเสียสละ การบริหารงานมีความรู้ด้านธุรกิจและการจัดการ ตลอดจนมีความรู้ความสามารถและมีความคิดสร้างสรรค์

ศาสตราจารย์นายแพทย์ ประเวศ วะสี (2546:86) งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ได้กล่าวไว้ว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจมีข้อจำกัดและกระทบต่อคุณภาพของการอยู่ร่วมกันได้ง่ายแต่การเติบโตทางปัญญาไม่มีข้อจำกัด ยิ่งเติบโตยิ่งดี ยิ่งทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างคุณภาพและยั่งยืน ความยากจนแก้ไขได้ด้วยปัญญา

กาญจนา เกียรติมนตรีรัตน์ (2534:66) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูน ได้รับรางวัลดีเด่นคือ การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรด้านวัสดุอุปกรณ์ และเอกสารเผยแพร่ความรู้ การสนับสนุนจากนายอำเภอและปลัดอำเภอ และการสนับสนุนจากกำนัน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2547 ค.) ได้กล่าวถึงปัจจัยและคุณค่าสำคัญของการประกอบการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มหรือองค์กรชุมชน ที่ประกอบกิจกรรมด้านทุน ด้านการผลิต อาชีพ ด้านรายได้ ด้านบริหารจัดการและด้านอื่นๆที่คนในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันดำเนินการและร่วมกันรับผลประโยชน์นั้นคือวิสาหกิจชุมชน เป็นารคิดใหม่ จัดการใหม่ ทำงานอย่างมีแบบแผน มีระบบและมีขั้นตอน ซึ่งจากแนวคิดความหมายและองค์ประกอบ ของวิสาหกิจชุมชนดังที่กล่าว

มาแล้ว สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยและคุณค่าสำคัญของการประกอบการสำคัญของการประกอบการวิสาหกิจชุมชน ควรประกอบด้วย

1. *การเรียนรู้* คือหัวใจสำคัญของการประกอบการ เพราะความรู้คือปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้การประกอบการมีทุนทางปัญญา ซึ่งมีคุณค่ามากที่สุด และเป็นหลักประกันความสำเร็จและความยั่งยืนเป็นการเรียนรู้ที่ไม่แสวงหาแต่สูตรสำเร็จ แต่แสวงหาความรู้ใหม่ให้เป็นฐานการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของวิสาหกิจชุมชน

2. *การพึ่งตนเอง* คือความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาพื้นฐานสำคัญของตนเอง การจัดการชุมชนและทรัพยากร โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้สากล เพื่อตอบสนองปัญหาและความจำเป็นขั้นพื้นฐานของท้องถิ่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. *ภูมิปัญญาท้องถิ่น* คือศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิต ความรู้และคุณธรรม เหตุผลและจิตวิญญาณของท้องถิ่น ซึ่งถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ทำให้คนสามารถจัดการชีวิตจัดการชุมชนและจัดการทรัพยากร ในยุคสมัยและสภาพแวดล้อมต่างๆทำให้บรรพบุรุษลูกหลานอยู่มาได้ถึงทุกวันนี้

4. *ทุนชุมชน* คือความรู้ ภูมิปัญญา ผลผลิต และทุนทางสังคมหรือความเชื่อบรรทัดฐานทางสังคม ระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆที่สืบทอดกันมา อันเป็นรากฐานความสัมพันธ์ความไว้วางใจ ความเป็นพี่น้องของผู้คนในชุมชน

5. *ความยั่งยืน* คือหัวใจของการพัฒนาที่ไม่ทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้คน ความเป็นชุมชนโดยอาศัยการจัดการที่มีประสิทธิภาพต่อเนื่องและมั่นคง

6. *ความเท่าเทียม* คือคุณลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างคน กลุ่มคน องค์กร ที่ร่วมมือกันทำงาน โดยให้เกียรติกัน เคารพในศักดิ์ศรีและศักยภาพของกันและกัน

7. *ธรรมาภิบาล* คือการบริหารจัดการที่โปร่งใส กระจายอำนาจและตรวจสอบได้ไม่รวบอำนาจโดยคนกลุ่มเดียวแต่ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ

8. *เครือข่าย* คือนวัตกรรมการทำงานแนวราบแบบหนึ่ง เกิดจากการจัดความสัมพันธ์ระหว่างคน องค์กร ที่ทำให้แต่ละหน่วยมีความเป็นอิสระเป็นของตัวเอง และเข้มแข็ง มีการฝึกกำลังและช่วยเหลือพึ่งพากันและกัน

สรุป การตรวจเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการกำหนดมาตรฐานของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน การบริหารการตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และผลลัพธ์การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันวางแผน การมีส่วนร่วมของสมาชิก การใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการกลุ่ม การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ การประชาสัมพันธ์ การจัดสรรผลประโยชน์ ความรู้ด้านธุรกิจและการจัดการของกรรมการ ความรู้ความสามารถของประธานกลุ่ม และการได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการ เพื่อนำมาจัดระดับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ระดับดี ระดับปานกลางและระดับควรปรับปรุง

4. สถานการณ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด

สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอดเป็นหน่วยงานสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เป็นหน่วยงานที่ต้องรับนโยบายมาปฏิบัติ มีบทบาทในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ ประชาชน เกษตรกร และกลุ่มต่างๆในพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมในรูปกลุ่มชุมชน และมีหน้าที่รับขึ้นทะเบียนแก่กลุ่มที่มีความประสงค์จะจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ปัจจุบันมีกลุ่มต่างๆมา ขึ้นความประสงค์ขอขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 47 กลุ่ม และได้รับการพิจารณาอนุมัติให้ขึ้นทะเบียนแล้ว จำนวน 46 กลุ่ม ดังนี้ (ข้อมูล ณ เดือน กันยายน 2549)

ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอด

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สถานที่ตั้ง			จำนวนสมาชิก	ประเภทกิจกรรม
		เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
1	เจียรไนพลอยและต้นไม้หยก	196	1	แม่กาษา	57	แปรรูปผลิตภัณฑ์
2	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรแม่ปะบ้านสัน	38	8	แม่ปะ	7	แปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร
3	กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลแม่ดาว	186	1	แม่ดาว	28	ผลิตพืช
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนประชารักษ์	97/1	ช.ประชารักษ์	แม่สอด	30	บริการ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สถานที่ตั้ง			จำนวนสมาชิก	ประเภทกิจกรรม
		เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
5	กลุ่มปลูกพืชไร่แม่ตาสันแป้	241	4	แม่ดาว	40	ผลิตพืช
6	กลุ่มเลี้ยงสุกรแม่พันธุ้	76	4	แม่กาษา	8	เลี้ยงสัตว์
7	กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกกุ้ง- น้ำพริกเผา	107	1	แม่ปะ	7	แปรรูปผลิตภัณฑ์ อาหาร
8	กลุ่มเลี้ยงสัตว์บ้าน โกกโก่	20	4	แม่กาษา	7	เลี้ยงสัตว์
9	กลุ่มเลี้ยงวัวหมู 8 แม่กาษา	35	8	แม่กาษา	8	เลี้ยงสัตว์
10	กลุ่มแม่สอด-แม่ระมาด	19	8	แม่กาษา	7	ผลิตพืช
11	กลุ่มทอผ้าบ้านแม่กีดสามท่าใหม่ หมู่ที่ 3	119	3	แม่กาษา	7	หัตถกรรมทอผ้า
12	กลุ่มกองทุนฟาร์มเห็ดแม่ดาวหมู่ 2	62	2	แม่ดาว	10	ผลิตพืช
13	กลุ่มการเกษตรพอเพียงแม่กู	482	7	แม่กู	7	เลี้ยงสัตว์
14	กลุ่มผู้เลี้ยงโคขุนแม่กูเหนือ	285	8	แม่กู	7	เลี้ยงสัตว์
15	กลุ่มพะวอเกษตรกรพึ่งตนเอง	157	1	พะวอ	78	ผลิตพืช
16	กลุ่มผลิตสุราขาวนัมเบอร์วัน	20	6	แม่กู	10	ผลิตสุรากลั่น
17	กลุ่มผลิตสุรากลั่นแม่ละเมา	175	9	พะวอ	7	ผลิตสุรากลั่น
18	กลุ่มข้าวซ้อมมือตราทักษิณา	236	1	แม่ดาว	20	แปรรูปผลิตภัณฑ์ อาหาร
19	วิสาหกิจชุมชนบ้านปูแป้	7	3	พะวอ	7	เลี้ยงสัตว์
20	เลี้ยงโคเนื้อบ้านใหม่โพธิ์ทอง	446	9	ด่านแม่ละเมา	24	เลี้ยงสัตว์
21	กลุ่มประสิทธิภาพพืชไร่	5	5	มหาวัน	10	ผลิตพืช
22	เลี้ยงโคลูกผสมบ้านแม่กูหลวง	134	1	แม่กู	7	เลี้ยงสัตว์
23	เกษตรกรเลี้ยงโคห้วยบง	91	7	แม่กาษา	8	เลี้ยงสัตว์
24	กลุ่มเลี้ยงโคบ้านห้วยไคร้	18	7	พะวอ	7	เลี้ยงสัตว์
25	กลุ่มเลี้ยงโคแม่ปะกลาง	213	2	แม่ปะ	8	เลี้ยงสัตว์

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สถานที่ตั้ง			จำนวนสมาชิก	ประเภทกิจกรรม
		เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
26	กลุ่มเลี้ยงโคแม่กีดใหม่ริมเมย	154	10	แม่กาษา	7	เลี้ยงสัตว์
27	กลุ่มรวมพลังผู้เลี้ยงโค	287	10	แม่กาษา	7	เลี้ยงสัตว์
28	กลุ่มปวงชน	32	7	แม่กาษา	9	ผลิตสุรากลั่น
29	กลุ่มศรีวิชัย	336	8	แม่กู	7	ผลิตสุรากลั่น
30	กลุ่มเลี้ยงโคแม่ดาวใหม่	104	3	พระธาตุผาแดง	7	เลี้ยงสัตว์
31	กลุ่มศรีวิชัยรวมใจ	109/1	8	แม่กู	7	เลี้ยงสัตว์
32	กลุ่มศรีวิชัยสามัคคี	308	8	แม่กู	7	เลี้ยงสัตว์
33	กลุ่มพัฒนาชาวไร่	459	8	แม่กู	7	ผลิตพืช
34	กลุ่มเลี้ยงโคบ้านปูแป้	25	3	พะวอ	7	เลี้ยงสัตว์
35	กลุ่มสุราชาวตราดาว	195	1	แม่กู	7	ผลิตสุรากลั่น
36	กลุ่มเลี้ยงโคบ้านห้วยยะอุ	386	1	ด่านแม่ละเมา	7	เลี้ยงสัตว์
37	กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชน ตำบลแม่สอด	44	-	แม่สอด	10	ผลิตพืช
38	กลุ่มผู้ปลูกพืชไร่บ้านดอนชัย	30	6	แม่ดาว	7	ผลิตพืช
39	กลุ่มสุรากลั่นหยดเดียว	651	2	แม่กาษา	10	ผลิตสุรากลั่น
40	กลุ่มแปรรูปผลิตเกษตรบ้านแม่ ปะกลาง	391	2	แม่ปะ	9	แปรรูปอาหาร
41	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแม่กาษาโพธิ์ เงิน	101	14	แม่กาษา	10	บริการ
42	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน ดอนชัย	66	6	แม่ดาว	25	บริการ
43	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านเจดีย์ โคะเหนือ	19	10	มหาวัน	10	บริการ
44	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่โกน เกน	133	4	มหาวัน	9	บริการ
45	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้าน มหาวัน	106	1	มหาวัน	9	บริการ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ที่	ชื่อวิสาหกิจชุมชน	สถานที่ตั้ง			จำนวนสมาชิก	ประเภทกิจกรรม
		เลขที่	หมู่ที่	ตำบล		
46	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยไม้ เป็น	78	5	มหาวัน	16	บริการ
47	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	23	7	แม่ปะ	19	แปรรูป ผลิตภัณฑ์ อาหาร
รวม					629	

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด(2549) รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ประจำเดือนกันยายน 2549 ตาก อัดสำเนา

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงสถานะภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลกระทบให้การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร หรือมีปัจจัยใดบ้างที่สามารถส่งเสริมให้การดำเนินกิจกรรมประสบความสำเร็จได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของอำเภอแม่สอด หรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป

5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญรวม พานเพชร (2537: 73) ศึกษาเรื่องความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร จังหวัดตากพบว่า ปัจจัยที่ทำให้สมาชิกมีความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อการดำเนินธุรกิจกลุ่ม คือ การบริหารจัดการเรื่องการเงินของกลุ่ม การจัดการเรื่องวัสดุครุภัณฑ์ การจัดหาสินค้าคุณภาพดีราคาถูกมาจำหน่ายแก่สมาชิก การขาดความรู้ความเข้าใจของสมาชิก การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การติดตามการดำเนินกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ

อรอนงค์ ธรรมกุล (2541 : 44) ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้าน

เกษตรกรภาคเหนือตอนล่างที่ประสบความสำเร็จ พบว่า ปัจจัยบางประการดังกล่าว ได้แก่ คุณสมบัติของคณะกรรมการ โครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม การจัดการระดมทุน การจัดหาวัตถุดิบ การจัดสรรผลประโยชน์ การจ้างและจ่ายค่าแรง การตลาด และการรับความรู้ด้านเทคโนโลยี

ไพรินทร์ กล้าโกชน (2546:36) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจแปรรูปผลผลิตมะขม จากสำนักงานเกษตร จังหวัดตาก พบว่า จังหวัด อำเภอ ควรสร้างเครือข่ายการตลาด ตลอดจนการเชื่อมโยงตลาดและการผลิตให้กลุ่มใช้ประโยชน์และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาจมีการจัดเวทีเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายทุกระดับอย่างต่อเนื่องและต้องการให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ให้ความรู้แก่คณะกรรมการด้านการบัญชี เป็นต้น

ขจร เกียรติบัวศรี (2530:89) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มเกษตรกร พบว่าลักษณะบางประการในการทำให้กิจกรรมการรวมกลุ่มประสบความสำเร็จ พบว่าขึ้นอยู่กับสมาชิกโดยเฉพาะความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อกลุ่มเกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สาเหตุที่เกษตรกรมีรายได้น้อยเนื่องจากราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจเกษตรสามารถจะแก้ปัญหาได้ถูกต้องแต่ปัญหาการจัดตั้งที่พบจะได้อะไร ปัญหาจากตัวสมาชิกเองไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ความไม่อยากยุ่งยาก ความไม่อยากเสียกำลังทรัพย์ ซึ่งจะทำให้การรวบรวมสมาชิกเป็นไปได้อย่างยากและโดยเฉพาะผู้บริหารกลุ่มที่ดีจะหายาก

วีรยศ ทรงพุด (2530:63) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต พบว่า ระเบียบรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจการเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม

ของใจ สวัสดิพล (2535:73) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร พบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่มีรายได้และสถานภาพแตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทการดำเนินงาน กิจกรรมส่วนบุคคลด้านสัตว์ กิจกรรมกลุ่มย่อยด้านพืชและด้านเคหกิจเกษตร การเข้าร่วมการแสดงการสาธิตด้านการเกษตรแตกต่างกัน สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านโดยส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มอย่างดีและมีความคิดเห็นว่ากลุ่มควรมีข้อมูลด้านการตลาดก่อนที่จะส่งเสริมให้ผลิตเพื่อเป็นผลดีด้านเศรษฐกิจและคณะกรรมการกลุ่มควรมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากกว่า 1 ปี

อาทร มีแก้ว (2539 :72) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก กิจกรรมกลุ่ม และผลประโยชน์ที่ได้รับ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นำชัย ทนุผล (2536 : 48-102) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงานในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม และแบบความเป็นผู้นำของประธานกลุ่ม พบว่าประธานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ในการแสดงออกในแบบความเป็นผู้นำประเภท เน้นมนุษยสัมพันธ์ (human relation oriented) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2) ลักษณะของกลุ่มเกษตรกรตามการรับรู้ของประธานกลุ่ม พบว่า ความถี่ในการเรียกประชุมสมาชิกกลุ่ม ความถี่ในการเรียกประชุมคณะกรรมการกลุ่ม และความร่วมมือของสมาชิกกลุ่ม มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ-สังคม และจิตวิทยาของกลุ่มเกษตรกร พบว่าอายุของสมาชิกกลุ่ม จำนวนครั้งในการเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพ รายได้ ขนาดของฟาร์ม การรับรู้ที่มีต่อวัตถุประสงค์และการดำเนินงานของกลุ่ม ความพึงพอใจในผลตอบแทนที่ได้รับ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมของกลุ่มเกษตรกร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บุญเลิศ รอดโถม (2538: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จระดับต่าง ๆ ของจังหวัดปราจีนบุรี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสาร ความถี่ในการพบปะกับเจ้าหน้าที่ ความถี่ในการเข้าเมืองและประสบการณ์ในการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ปัจจัยทางด้านจิตวิทยาและอื่นๆ ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ในวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของกลุ่มความเชื่อถือในตัวของผู้เจ้าหน้าที่ ความคาดหวังที่จะได้รับความรู้ และผลประโยชน์จากการเป็นสมาชิก ทางด้านความต้องการเกียรติยศ ชื่อเสียง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปวีต ถมยชาติ (2528:38) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกร พบว่า อายุของยุวเกษตรกรมีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกร ทั้งนี้เป็นเพราะยุวเกษตรกรที่มีอายุน้อย มีความสนใจต่อการเป็นสมาชิกยุวเกษตรกรมากกว่ายุวเกษตรกรที่มีอายุมาก ทั้งนี้ยุวเกษตรกรที่มีอายุมาก จำเป็นต้องช่วยพ่อแม่ทำงานหาเงินจนไม่มีเวลาพอ ขนาดของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จนั้น กลุ่มมักจะมีขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มที่มีขนาดใหญ่จะมีปัญหามากมาย ทำให้สมาชิกเกิดความเบื่อหน่ายและขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกจากนั้นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ สมาชิกจะขาดแรงกระตุ้นหรือแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สมาชิกกลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกิดความขี้เกียจไม่สนใจ และขาดความร่วมมือในโครงการรวมของกลุ่ม

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าปัจจัยต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับของสถานภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

1) ปัจจัยของสมาชิกและคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งในกลุ่ม ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การ

มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม รายได้ในครอบครัว ทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร รายได้จาก
การเป็นสมาชิกกลุ่ม ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ในด้านผู้นำกลุ่ม การมีส่วนร่วมใน
การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม การให้การสนับสนุนของทั้งภาครัฐและเอกชน

2) ปัจจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย 1.ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม เช่น
จำนวนสมาชิก เงินทุนหมุนเวียน กิจกรรมที่ดำเนินงาน และทรัพย์สินของกลุ่ม 2.ข้อมูลเกี่ยวกับการ
ดำเนินงานของกลุ่ม ข้อมูลทิศทางของกลุ่ม การวางแผนการดำเนินงาน การบริหารการตลาด และ
กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากมีวิธีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัด ตากที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด (ตัดยอด เดือนกันยายน 2549) จำนวน 47 กลุ่ม สมาชิก 629 ราย (ข้อมูลการรายงานความเคลื่อนไหวกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประจำเดือน กันยายน 2549)

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

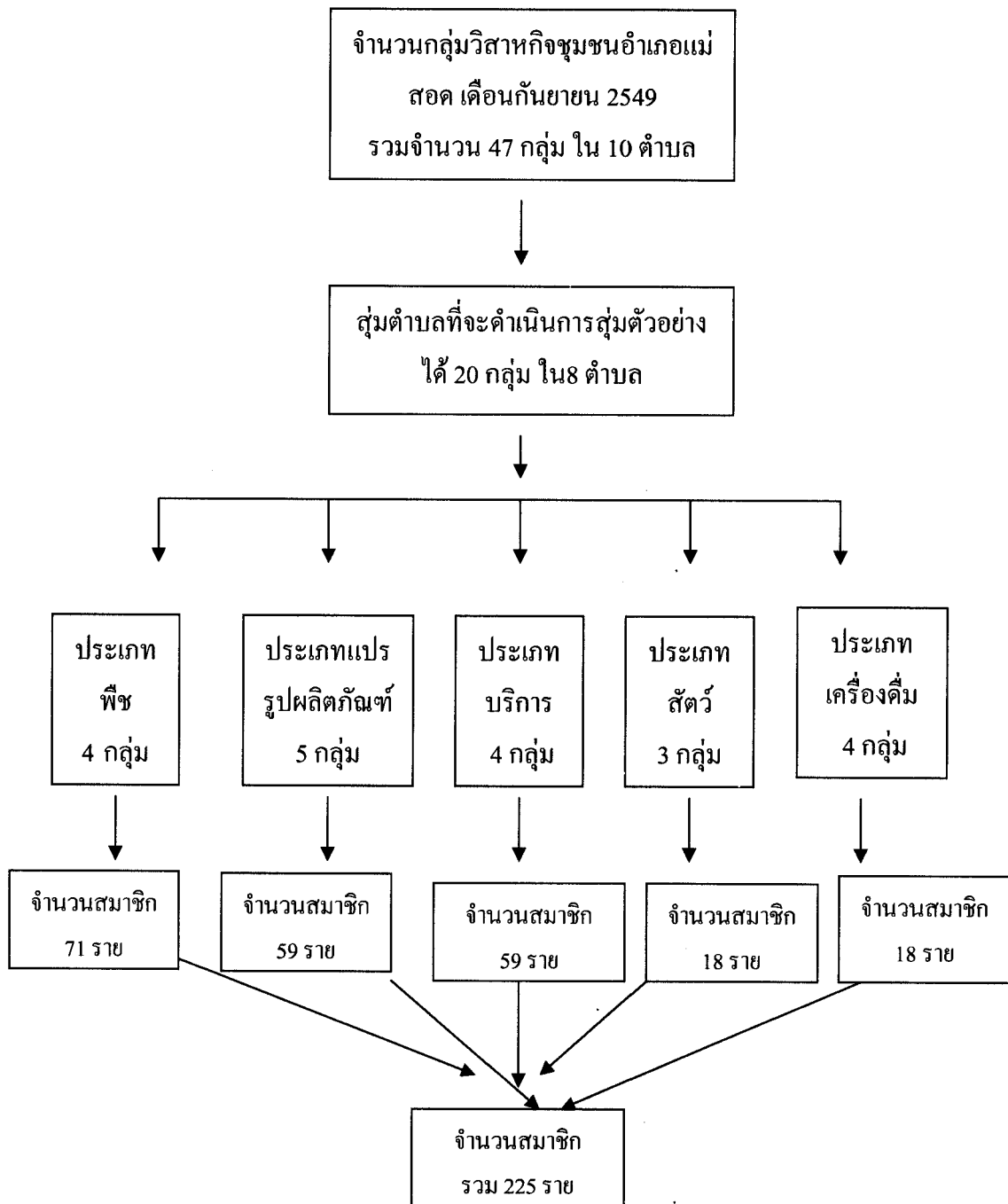
สุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยการสุ่มแบบหลายขั้น (Multistage random sampling) โดยกำหนดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างจำนวน 20 กลุ่ม และสุ่มสมาชิกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่าง ตามประมาณร้อยละ 50 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดคือ จำนวน 456 คน ได้จำนวนสมาชิกกลุ่มตัวอย่าง 225 คน และกำหนดสัมภาษณ์ผู้นำที่เป็นกรรมการกลุ่มละ 1 คน รวม 20 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 245 คน โดยมีรายละเอียดการสุ่มขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างจากกลุ่มในตำบลต่างๆของอำเภอแม่สอดในแต่ละระดับโดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างจากตำบลที่สุ่มได้ในขั้นตอนที่ 1 โดยการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling)

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากกลุ่มที่สุ่มได้ในตอนที่ 2 โดยแยกเป็นคณะกรรมการ 1 ราย รวม 20 ราย ที่เหลือเป็นสมาชิกจำนวน 225 รายจำนวนสมาชิกและคณะกรรมการ จำนวน 245 คน ซึ่งแสดงในแผนผังดังนี้

แผนผังแสดงการสุ่มและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ภาพที่ 3.1 แสดงแผนผังการสุ่มและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอดที่สุ่มได้

ที่	ชื่อกลุ่ม	จำนวนประชากรรวม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
		(ราย)	(ราย)
1	เจียรระโนนพลอยและต้น ไม้หยก	57	28
2	กลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรแม่ปะบ้านสัน	7	4
3	กลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวชุมชนตำบลแม่ดาว	28	13
4	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรชุมชนประชารักษ์	40	19
5	กลุ่มปลูกพืชไร่แม่ดาวสันแป	40	19
6	กลุ่มเลี้ยงสุกรแม่พันธุ์	8	4
7	กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	19	14
8	กลุ่มผลิตภัณฑ์น้ำพริกกุ้ง-น้ำพริกเผา	7	4
9	กลุ่มแม่สอด-แม่ระมาด	7	4
10	กลุ่มพะวอเกษตรกรพึ่งตนเอง	78	35
11	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านห้วยไม้แป้น	16	8
12	กลุ่มข้าวซ้อมมือตราทักษิณ	20	9
13	เลี้ยงโคเนื้อบ้านใหม่โพธิ์ทอง	24	10
14	เลี้ยงโคลูกผสมบ้านแม่กุหลวง	7	4
15	กลุ่มปวงชน	9	5
16	กลุ่มศรีวิชัย	7	4
17	กลุ่มสุราขาวตราดาว	7	4
18	กลุ่มสุรากลั่นหยดเดียว	10	5
19	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านดอนชัย	35	17
20	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแม่โกนเกน	30	15
รวม		456	225

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์เป็น 2 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์สมาชิก ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview schedule) แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วยคำถาม 2 ลักษณะ คือ

1. คำถามแบบปลายปิด (close – ended question)
2. คำถามแบบปลายเปิด(open – ended question) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบคำถามแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ เนื่องจากการสัมภาษณ์สามารถรวบรวมข้อมูลได้จากบุคคลทุกเพศทุกวัย แม้แต่คนไม่รู้หนังสือ อีกทั้งยังสามารถรู้ข้อมูลบางอย่างเพิ่มเติมโดยการสังเกต และนอกนั้นยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะได้อย่างเต็มที่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สภาพสังคม เศรษฐกิจ ของสมาชิก

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ตอนที่ 3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ปัญหาของสมาชิกกลุ่ม และปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม

โดยกำหนดระดับของความคิดเห็นของปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มไว้ ดังนี้

0 = ไม่มี

1 = น้อย

2 = ปานกลาง

3 = มาก

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการ ใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะเดียวกับชุดที่ 1 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ทิศทางขององค์กร ความรับผิดชอบต่อชุมชน กรวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การบริหารการตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ปัญหาของคณะกรรมการกลุ่ม และปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม

โดยกำหนดระดับของความคิดเห็นของปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มไว้ ดังนี้

0 = ไม่มี

1 = น้อย

2 = ปานกลาง

3 = มาก

การทดสอบเครื่องมือ เมื่อสร้างแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปทดสอบกับเกษตรกรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย โดยการสัมภาษณ์ของผู้วิจัยและหาความเชื่อมั่น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขโดยวัดค่า cronbach's alpha ด้านต่างๆ ได้ดังนี้

- ความคิดเห็นต่อผู้นำกลุ่ม = 0.9266
- การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม = 0.9097
- ความคิดเห็นต่อการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน = 0.9311
- ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่ม = 0.8648

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 20 กลุ่ม โดยสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่มละ 1 ชุด รวม 20 ราย และสมาชิกกลุ่ม จำนวน 225 ราย โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง

3.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งเอกสารทางวิชาการ ตำราบทความ วารสาร และผลงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสัมภาษณ์ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดทำรหัสข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติร้อยละ

(percentage.) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ของสมาชิกและ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม ความคิดเห็นต่อการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม ด้วยค่าร้อยละ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการ ใช้แบบสัมภาษณ์ลักษณะเดียวกับชุดที่ 1 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ทิศทางขององค์กร ความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การบริหารการตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร การบริหาร สมาชิกวิสาหกิจชุมชน โดยหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ด้วยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

4.2 การแปลความหมาย

4.2.1 การแปลความหมายข้อมูลด้านความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม การสนับสนุนของภาครัฐและภาคเอกชน ปัญหาของสมาชิกกลุ่ม และปัญหาการดำเนินงานของกลุ่ม ทำการแปลความหมาย โดยได้กำหนดค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นการมีส่วนร่วม การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน และปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไว้ 4 ระดับ ดังนี้

0.00 - 0.75 ระดับไม่มี

0.76 - 1.50 ระดับน้อย

1.51 - 2.25 ระดับปานกลาง

2.26 - 3.00 ระดับมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์

การวิจัยเรื่อง สถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

แบบสัมภาษณ์ที่ 1 สัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ สภาพสังคม เศรษฐกิจ ของสมาชิกและ

คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำกลุ่ม, ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม, ความคิดเห็นต่อการให้การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม

แบบสัมภาษณ์ที่ 2 สัมภาษณ์และคณะกรรมการกลุ่มทำการวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประกอบด้วย ประเภทของกลุ่ม จำนวนคณะกรรมการ จำนวนสมาชิก การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน และทุนในการประกอบกิจกรรมของกลุ่ม

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่ม ประกอบด้วย ทิศทางขององค์กร ความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม การบริหารการตลาด การจัดการข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหาการดำเนินงานกลุ่ม

**ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ในอำเภอแม่สอด**

**1.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
จำนวนแรงงานทำการเกษตร การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร การมีตำแหน่งทางสังคม
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.1**

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

n=225		
รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	67	29.8
หญิง	158	70.2
อายุ (ปี)		
≤ 30	17	5.3
31 - 40	42	18.7
41 - 50	77	34.2
51 - 60	60	26.7
≥ 61	34	15.1
Min. = 23	Max. = 74	
Mean = 48.42	S.D = 10.557	
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	176	78.2
มัธยมศึกษา / ปวช.	37	16.4
อนุปริญญา / ปวส.	4	1.8
ปริญญาตรี	6	2.7
อื่นๆ	2	.9
สถานภาพการสมรส		
โสด	23	10.2
สมรส	170	75.6
หม้าย	21	9.3
หย่าร้าง	11	4.9

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n=225		
รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	44	19.6
≤ 2 คน	44	19.6
3 - 4 คน	136	60.4
5 - 6 คน	42	18.7
≥ 7 คน	3	1.3
Min. = 1	Max. = 7	
Mean = 4	S.D = 1.252	
ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม		
≤ 1 ปี	35	15.6
2-5 ปี	111	49.3
≥ 6 ปี	79	35.1
Min. = 1	Max. = 12	
Mean = 4.2	S.D = 3.100	
สาเหตุที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม		
พอใจในกิจกรรมกลุ่ม	114	50.7
ต้องการได้รับทุนสนับสนุน	34	15.1
ต้องการความรู้	9	4.0
ต้องการรายได้เพิ่ม	53	23.6
ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	14	6.2
ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น	1	0.4

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
n=225		
การเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆในสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
กลุ่มออมทรัพย์	151	67.1
กลุ่มแม่บ้าน /กลุ่มสตรี	113	50.2
กลุ่มสหกรณ์	40	17.8
กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	103	45.8
กลุ่ม ธ.ก.ส.	92	40.9
กลุ่มอื่นๆ	13	5.8
ตำแหน่งในสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ด้านศาสนา	15	6.7
ด้านการศึกษา	2	0.9
ด้านการปกครอง	10	4.4
ด้านอื่นๆ	19	8.4

จากตารางที่ 4.1 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า

เพศ สมาชิกส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.2 เป็นเพศหญิง และ ร้อยละ 29.8 เป็นเพศชาย

อายุ สมาชิกร้อยละ 34.2 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี รองลงมาร้อยละ 26.7 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 26.7 ,15.1 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี มากกว่าหรือเท่ากับ 61 ปี ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 5.3 ที่มีอายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 23 ปี สูงสุด 74 ปี และมีอายุเฉลี่ย 48.42 ปี

ระดับการศึกษา เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 78.2 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมาคือ ร้อยละ 16.4 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา และร้อยละ 2.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 1.8 จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา/ปวช. และมีเพียงร้อยละ 0.9 จบการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีขึ้นไป

สถานภาพการสมรส สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 75.6 มีสถานภาพสมรส รองลงมาคือ ร้อยละ 10.2 มีสถานภาพโสด ร้อยละ 9.3 มีสถานภาพหม้าย และมีเพียงร้อยละ 4.9 ที่มีสถานภาพหย่าร้าง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สมาชิกส่วนมากร้อยละ 60.4 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-4 คน รองลงมา ร้อยละ 19.6 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 2 คน ร้อยละ 18.7 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5-6 คน และมีเพียงร้อยละ 1.3 ที่มีสมาชิกในครัวเรือน 7 คน ขึ้นไป โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 7 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน

ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 49.3 มีระยะเวลาการสมาชิกกลุ่มระหว่าง 2-5 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.1 เป็นสมาชิกตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป และร้อยละ 15.6 มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มเพียง 1 ปี โดยมีระยะเวลาเป็นสมาชิกกลุ่มต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 12 ปี และระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มโดยเฉลี่ย 4.2 ปี

สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกร้อยละ 50.7 พอใจในกิจกรรมกลุ่ม รองลงมา ร้อยละ 23.6 ต้องการเพิ่มรายได้ ร้อยละ 15.1, 6.2, 4.0 ต้องการรับทุนสนับสนุน ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และ ต้องการความรู้ ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 0.4 ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น

การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร กลุ่มอื่นๆ สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 67.1 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ รองลงมา ร้อยละ 50.2 เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน ร้อยละ 45.8, 40.9, และ 17.8 เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกลุ่ม ชกส. และกลุ่มสหกรณ์ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 5.8 ที่เป็นสมาชิกกลุ่มอื่นๆ

การมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชน สมาชิกร้อยละ 8.4 เป็นกรรมการด้านอื่นๆ รองลงมา ร้อยละ 6.7 มีตำแหน่งด้านศาสนา และร้อยละ 4.4 มีตำแหน่งทางการปกครอง และมีเพียงร้อยละ 0.9 มีตำแหน่งด้านการศึกษา

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ อาชีพหลัก อาชีพรอง จำนวนแรงงานในครอบครัว รายได้ สภาวะหนี้และแหล่งเงินทุน ได้ผลการวิเคราะห์ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

รายการ	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
อาชีพหลัก		
ทำงานบ้านและดูแลบุตร	45	20
ทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก	128	56.9
ทำงานรับจ้างทั่วไป	30	13.3
ค้าขาย	20	8.9
อื่นๆ	2	.9
อาชีพเสริม		
ทำงานบ้านและดูแลบุตร	83	36.9
ทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก	16	7.1
ทำงานรับจ้างทั่วไป	104	46.2
ค้าขาย	22	9.8
รายได้ทั้งหมดในครอบครัว (บาท)		
≤ 20,000	22	9.8
20,001 – 80,000	109	48.4
80,001 – 140,000	59	26.2
140,001 – 200,000	19	8.4
≥ 200,001	16	7.1
Min. = 10,000	Max. = 386,400	
Mean = 88,306	S.D = 67,420.392	
รายได้ในภาคการเกษตร (บาท)		
≤ 10,000	69	30.7
10,001 – 50,000	72	32.0
50,001 – 90,000	42	18.7
90,001 – 130,000	30	13.3
≥ 130,001	12	5.3
Min. = 0	Max. = 280,000	
Mean = 50,333	S.D = 48,487.606	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
รายได้นอกภาคการเกษตร (บาท)		
$\leq 15,000$	95	42.2
15,001 – 60,000	98	43.6
$\geq 60,001$	32	14.2
Min. = 0	Max. = 360,000	
Mean = 38,122.67	S.D = 56,890.144	
รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (บาท)		
$\leq 2,500$	160	71.1
2,501 - 5,000	29	12.9
5,001- 10,000	14	6.2
10,001 – 20,000	10	4.4
$\geq 20,001$	12	5.3
Min. = 0	Max. = 300,000	
Mean = 6,268.80	S.D = 27,473.174	
รายจ่ายทั้งหมดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม (บาท)		
ไม่มี (0)	145	64.0
1- 50	2	0.9
51 – 100	21	9.3
101-1,000	24	10.7
$\geq 1,001$	33	14.7
Min. = 0	Max. = 5000	
Mean = 338.50	S.D = 729.713	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (คน)	ค่าร้อยละ
รายจ่ายในครอบครัว (บาท)		
≤ 15,000	18	8.0
15,001 – 60,000	93	41.3
60,001 – 110,000	79	35.1
110,001 – 165,000	18	8.0
≥ 165,001	17	7.6
Min. = 9,000	Max. = 350,000	
Mean = 74,092.89	S.D = 54,873.697	
จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)		
1 คน	28	12.4
2 คน	159	70.7
3 คน	35	15.6
4 คน	3	1.3
Min. = 1	Max. = 4	
Mean = 2.05	S.D = 0.576	
แหล่งกู้ยืมเงิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ธกส.	84	37.3
สหกรณ์	24	10.7
กลุ่มต่างๆ	44	19.6
กองทุนหมู่บ้าน	85	37.8
อื่นๆ	35	15.6

จากตารางที่ 4.2 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นข้อมูลสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า

อาชีพหลัก สมาชิกร้อยละ 56.9 มีอาชีพหลักทำการเกษตร รองลงมา ร้อยละ 20 เป็นแม่บ้านทำงานบ้านเป็นหลัก ร้อยละ 13.3 มีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก ร้อยละ 8.9 มีอาชีพค้าขายเป็นหลัก และมีเพียงร้อยละ 0.9 ที่มีอาชีพอื่น ๆ เป็นหลัก

อาชีพเสริม สมาชิกร้อยละ 46.2 มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม รองลงมา ร้อยละ 36.9 ทำการเกษตรเป็นอาชีพเสริม ร้อยละ 9.8 มีจำอาชีพค้าขายเป็นอาชีพเสริม และมีเพียงร้อยละ 7.1 ที่มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม

การกู้ยืมเงินในสถาบันการเงินต่างๆ สมาชิกร้อยละ 37.8 กู้ยืมเงินจาก กองทุนหมู่บ้าน รองลงมา ร้อยละ 37.3 กู้ยืมเงินจาก ธกส. และร้อยละ 19.6, 15.6 กู้ยืมเงินจากกลุ่มแม่บ้านและแหล่งอื่น ๆ ตามลำดับ และมีเพียงร้อยละ 10.7 กู้ยืมเงินจากสหกรณ์

รายได้ในครอบครัว สมาชิกร้อยละ 48.4 มีรายได้ในครอบครัวระหว่าง 20,001-80,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 26.2 มีรายได้ในครอบครัวระหว่าง 80,001-140,000 บาทและร้อยละ 9.8 และ 8.4 มีรายได้ในครอบครัวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาทและมีรายได้ระหว่าง 140,001-200,000 บาท ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 7.1 ที่มีรายได้ในครอบครัวตั้งแต่ 200,001 บาทขึ้นไป โดยมีรายได้ในครัวเรือนต่ำสุด 10,000 บาท สูงสุด 386,400 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 88,306 บาท

รายได้ในภาคเกษตร สมาชิกร้อยละ 32.0 มีรายได้ในภาคเกษตรระหว่าง 10,001-50,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 30.7 มีรายได้ในภาคเกษตรตั้งแต่ 10,000 บาทลงมาและร้อยละ 18.7 และ 13.3 มีรายได้ในภาคเกษตรระหว่าง 50,001-90,000 บาทและ 90,001-130,000 บาท ตามลำดับ และมีเพียงร้อยละ 5.3 ที่มีรายได้ในภาคเกษตรตั้งแต่ 130,001 บาทขึ้นไป โดยมีรายได้ในภาคเกษตรต่ำสุด 0 บาทหรือไม่มีเลย สูงสุด 280,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 50,333 บาท

รายได้นอกภาคเกษตร สมาชิกร้อยละ 43.6 มีรายได้นอกภาคเกษตรระหว่าง 15,001-60,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 42.2 มีรายได้ตั้งแต่ 15,000 บาทลงมา โดยมีรายได้นอกภาคเกษตรต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 360,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 38,122.67 บาท

รายจ่ายในครอบครัว สมาชิกร้อยละ 41.3 มีรายจ่ายในครอบครัวระหว่าง 15,001-60,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 35.1 มีรายจ่ายในครอบครัวระหว่าง 60,001-110,000 บาทและร้อยละ 8.0 และ 8.0 มีรายจ่ายในครอบครัวน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาทและมีรายจ่ายระหว่าง 110,001-165,000 บาท ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 7.6 ที่มีรายจ่ายในครอบครัวตั้งแต่ 165,001 บาทขึ้นไป โดยมีรายจ่ายในครัวเรือนต่ำสุด 9,000 บาท สูงสุด 350,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ย 74,092.89 บาท

รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 71.1 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่ 2,500 บาทลงมา รองลงมา ร้อยละ 12.9 มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มระหว่าง 2,501-5,000 บาท และร้อยละ 6.2 และ 5.3 มีรายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท และ 10,001-20,000 บาท ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 4.4 ที่มีรายได้ตั้งแต่ 20,001 บาทขึ้นไปโดยมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 300,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ย 6268.80 บาท

รายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 64 ไม่มีรายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่ 100 บาทลงมา รองลงมา ร้อยละ 14.7 มีรายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตั้งแต่ 1,001 บาทขึ้นไป และร้อยละ 10.7 และ 9.3 มีรายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มระหว่าง 101-1,000 บาทและ 51-100 บาท ตามลำดับและมีเพียงร้อยละ 0.9 ที่มีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มระหว่าง 1-50 บาท โดยมีรายจ่ายการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ต่ำสุด 0 บาท สูงสุด 5,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ย 338.50 บาท

จำนวนแรงงานในครัวเรือน สมาชิกร้อยละ 70.7 มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือน 2 คน รองลงมา ร้อยละ 15.6 มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือน 3 คน ร้อยละ 12.4 มีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือน 1 คน และมีเพียงร้อยละ 1.3 ที่มีแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือน 4 คน โดยมีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือนต่ำสุด 1 คนและสูงสุด 7 คน และมีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.06 คน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่ม

2.1 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อผู้นำกลุ่ม

จากตารางที่ 4.3 เป็นการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอแม่สอด จังหวัด ซึ่งมีจำนวนคำถามทั้งหมด 8 ข้อ นำไปสัมภาษณ์เกษตรกรจำนวน 225 ราย พบว่า สมาชิกมีความคิดเห็น แสดงรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.3 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่ม

ความคิดเห็นต่อการทำงานของ คณะกรรมการกลุ่ม	ระดับความคิดเห็น (จำนวนร้อยละ)				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1.ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ	3 (1.3)	4 (1.8)	135 (60.0)	83 (36.9)	2.32 (.579)	มาก
2.ความสามารถในการตัดสินใจ	0 (0.0)	2 (0.9)	147 (65.3)	76 (33.8)	2.33 (.489)	มาก
3.ความเป็นกันเองกับสมาชิก	0 (0.0)	2 (0.9)	124 (55.1)	99 (44.0)	2.43 (.514)	มาก
4.ความรู้ความสามารถในการ บริหารกลุ่ม	0 (0.0)	11 (4.9)	144 (64.0)	70 (31.1)	2.26 (.540)	มาก
5.ความรับผิดชอบต่อตำแหน่ง หน้าที่	0 (0.0)	5 (2.2)	124 (55.1)	96 (42.7)	2.40 (.535)	มาก
6.การแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำ	0 (0.0)	12 (5.3)	140 (62.2)	73 (32.4)	2.27 (.552)	มาก
7.การช่วยแก้ปัญหาแก่สมาชิก	1 (0.4)	13 (5.8)	132 (58.7)	79 (35.1)	2.28 (.589)	มาก
8.ความสามารถในการวางแผน กลุ่ม	1 (0.4)	22 (9.8)	122 (53.3)	82 (36.4)	2.26 (.644)	มาก
รวมเฉลี่ย					2.32 (0.555)	มาก

ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่มในภาพรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 2.32$) โดยเห็นว่า ผู้นำกลุ่มมีความเป็นกันเองกับสมาชิก ความรับผิดชอบต่อตำแหน่ง ความสามารถในการตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ การช่วยแก้ปัญหาแก่สมาชิก การแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำ ความสามารถในการบริหารกลุ่ม และ ความรู้ความสามารถในการวางแผนกลุ่ม

ทั้งหมดมีในระดับมาก ($\bar{X} = 2.43$ 2.40 2.33 2.32 2.28 2.27 2.26 และ 2.26 ตามลำดับ) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แสดงไว้ในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม

ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติ ของคณะกรรมการ	ระดับความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1.การประสานงานระหว่าง สมาชิกและหน่วยงานต่างๆ	1 (0.4)	24 (10.7)	123 (54.7)	77 (34.2)	2.23 (.645)	ปาน กลาง
2.ความรับผิดชอบ	0 (0.0)	8 (3.6)	101 (44.9)	116 (51.6)	2.48 (.567)	มาก
3.ความเสียสละ	0 (0.0)	4 (1.8)	93 (41.3)	128 (56.9)	2.55 (.533)	มาก
4.ความซื่อสัตย์สุจริต	0 (0.0)	5 (2.2)	94 (41.8)	126 (56.0)	2.54 (.542)	มาก
5.ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	0 (0.0)	18 (8.0)	134 (59.6)	73 (32.4)	2.24 (.588)	ปาน กลาง
6.การรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	0 (0.0)	3 (1.3)	130 (57.8)	92 (40.9)	2.40 (.517)	มาก
7.ความยุติธรรม	0 (0.0)	1 (0.4)	102 (45.3)	122 (54.2)	2.54 (.509)	มาก
8.ความอดทน	0 (0.0)	4 (1.8)	92 (40.9)	129 (57.3)	2.56 (.533)	มาก
รวมเฉลี่ย					2.44 (.554)	มาก

ความคิดเห็นต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่มในภาพรวมมีในระดับมาก ($\bar{X} = 2.44$) โดยเห็นว่าผู้นำกลุ่มมีความอดทน ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และ

การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 2.56 2.55 2.54 2.54 2.48 และ 2.40 ตามลำดับ)

ความคิดเห็นที่มีต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 2.24 และ 2.23 ตามลำดับ) ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม แสดงไว้ในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.5 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก

หัวข้อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม	ระดับการมีส่วนร่วม (จำนวน/ร้อยละ)				\bar{X} (S.D)	ความหมาย
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1.การประชุมกลุ่ม	7 (3.1)	22 (9.8)	130 (57.8)	66 (29.3)	2.13 (.609)	ปานกลาง
2.การวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม	7 (3.1)	15 (6.7)	83 (36.9)	120 (53.3)	2.40 (.707)	มาก
3.การลงหุ้น	15 (6.7)	11 (4.9)	84 (37.3)	115 (51.1)	2.3 (.751)	มาก
4.การออมเงิน	25 (11.1)	22 (9.8)	113 (50.2)	65 (28.9)	1.97 (.913)	ปานกลาง
5. การรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม	30 (13.3)	33 (14.7)	110 (48.9)	52 (23.1)	1.82 (.939)	ปานกลาง
6.การรับบริการปัจจัยการผลิตของกลุ่ม	7 (3.1)	32 (14.2)	111 (49.3)	75 (33.3)	2.13 (.766)	ปานกลาง
7.การร่วมรับความรู้และการฝึกอบรม	16 (7.1)	22 (9.8)	101 (44.9)	86 (38.2)	2.14 (.864)	ปานกลาง
8. การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม	25 (11.1)	34 (15.1)	62 (27.6)	104 (46.2)	2.09 1.027	ปานกลาง
9. การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม	8 (3.6)	34 (15.1)	111 (49.3)	72 (32.0)	2.10 (.779)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

หัวข้อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่างๆของกลุ่ม	ระดับการมีส่วนร่วม (จำนวน/ร้อยละ)				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
10.การร่วมรับบริการของกลุ่ม	33 (14.7)	42 (18.7)	78 (34.7)	72 (32.0)	1.84 (1.036)	ปาน กลาง
11.การร่วมจำหน่ายสินค้าของ กลุ่ม	4 (1.8)	27 (12.0)	103 (45.8)	91 (40.4)	2.25 (.732)	ปาน กลาง
12.การร่วมบำเพ็ญ สาธารณประโยชน์	9 (4.0)	29 (12.9)	104 (46.2)	83 (36.9)	2.16 (.797)	ปาน กลาง
13.การเสนอแนวความคิดในการ พัฒนากลุ่ม	22 (9.8)	29 (12.9)	99 (44.0)	75 (33.3)	2.01 (.926)	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย					2.11 (.834)	ปาน กลาง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกในภาพรวม มีในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.11$) โดยเห็นว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในด้านการวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม และการลงหุ้น จะอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.40$ 2.33 ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก ด้านการร่วมจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การร่วมรับความรู้ฝึกอบรม การรับบริการปัจจัยการผลิตของกลุ่ม การร่วมประชุมกลุ่ม การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.25$ 2.16 2.14 2.13 2.13 2.10 2.09 2.01 1.97 ตามลำดับ)

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก ด้านการจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และการรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม ที่อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.84$ 1.82 ตามลำดับ) ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก แสดงไว้ในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.6 ความคิดเห็นของสมาชิกต่อการให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น (จำนวน/ร้อยละ)				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก		
1.การเยี่ยมชมกลุ่มและสมาชิก	18 (8.0)	36 (16.0)	131 (58.2)	40 (17.8)	1.86 (.800)	ปาน กลาง
2.การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ	11 (4.9)	41 (18.2)	138 (61.3)	35 (15.6)	1.88 (.721)	ปาน กลาง
3.การจัดทัศนศึกษาดูงาน	77 (34.2)	58 (25.2)	62 (27.6)	28 (12.4)	1.18 (1.043)	น้อย
4.การสนับสนุนเอกสารความรู้ทางวิชาการ	29 (12.9)	37 (16.4)	126 (56.0)	33 (14.7)	1.72 (.868)	ปาน กลาง
5.การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต	25 (11.1)	29 (12.9)	122 (54.2)	47 (20.9)	1.85 (.879)	ปาน กลาง
6.การประสานงานด้านการตลาด	35 (15.6)	19 (8.4)	96 (42.7)	57 (25.3)	1.78 (.998)	ปาน กลาง
7.การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ	25 (11.1)	80 (35.6)	101 (44.9)	70 (31.1)	1.96 (.942)	ปาน กลาง
8.การให้สินเชื่อกลุ่ม	36 (16.0)	69 (30.0)	101 (44.9)	69 (30.7)	1.90 (1.013)	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย					1.76 (.908)	ปาน กลาง

การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาพรวม มีระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 1.76$) โดยเห็นว่าภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนด้าน การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ การให้สินเชื่อกลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การเยี่ยมชมกลุ่ม สมาชิก การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การประสานงานด้านการตลาด จะอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 1.96$ 1.90 1.88 1.86 1.85 1.78 1.72 ตามลำดับ)

การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน ด้านการจัดทัศนศึกษาดูงาน จะอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 1.18$) ข้อมูลเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชน ดังตารางที่ 4.6

ตอนที่ 3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 4.7 ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

หัวข้อของปัญหา	ระดับการแสดงความคิดเห็น				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)		
1.สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือ ในการดำเนินงานกลุ่ม	89 (39.6)	80 (35.6)	51 (22.7)	5 (2.2)	.88 (.836)	ไม่มี
2.สมาชิกขาดจิตสำนึกในการ เป็นสมาชิกกลุ่ม	95 (42.2)	80 (35.6)	46 (20.4)	4 (1.8)	.82 (.817)	ไม่มี
3.สมาชิกขาดความรับผิดชอบ ต่อกลุ่ม	80 (35.6)	69 (30.7)	55 (24.4)	21 (9.3)	1.08 (.986)	น้อย
4.สมาชิกขัดแย้งเรื่อง ผลประโยชน์ภายในกลุ่ม	119 (52.9)	75 (33.3)	24 (10.7)	7 (3.1)	.64 (.796)	ไม่มี
5.สมาชิกไม่เข้าใจใน วัตถุประสงค์ของกลุ่ม	105 (46.7)	79 (35.1)	38 (16.4)	3 (1.3)	.73 (.786)	ไม่มี
6.สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน	107 (47.6)	78 (34.7)	37 (16.4)	3 (1.3)	.72 (.784)	ไม่มี
7.สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมใน การวางแผนต่างๆในกลุ่ม	113 (50.2)	62 (27.6)	43 (19.1)	7 (3.1)	.75 (.871)	ไม่มี
8.สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมใน การจำหน่ายผลผลิตและ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	121 (53.8)	63 (28.0)	35 (15.6)	5 (2.2)	.66 (.821)	ไม่มี
รวมเฉลี่ย					.79 (.837)	ไม่มี

ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่มีปัญหา ($\bar{X} = 0.79$) โดยเห็นว่า ปัญหาด้านการขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่มมีในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.08$)

ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านสมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน กลุ่ม สมาชิกขาดจิตสำนึกของการเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกไม่ส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆของกลุ่ม สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่าย และสมาชิกขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม มีในระดับ ไม่มีปัญหา ($\bar{X} = 0.88$ 0.82 0.75 0.73 0.72 0.66 0.64 ตามลำดับ) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แสดงไว้ในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.8 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

หัวข้อของปัญหา	ระดับการแสดงความคิดเห็น				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	มาก (ร้อยละ)		
1.ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ- อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม	36 (16.0)	22 (9.8)	67 (29.8)	100 (44.4)	2.03 (1.089)	ปาน กลาง
2.ขาดการแนะนำและเอาใจใส่ จากหน่วยงานต่างๆ	78 (34.7)	53 (23.6)	63 (28.0)	31 (13.8)	1.21 (1.067)	น้อย
3.ขาดความรู้						
3.1 ด้านการวางแผนการ ดำเนินงานกลุ่ม	80 (35.6)	54 (24.0)	57 (25.3)	34 (15.1)	1.20 (1.086)	น้อย
3.2 ด้านการบริหารกลุ่ม	55 (24.4)	54 (24.0)	79 (35.1)	37 (16.4)	1.44 (1.034)	น้อย
3.3 ด้านระบบการจัดทำบัญชี	168 (74.7)	18 (8.0)	22 (9.8)	17 (7.6)	.50 (.950)	ไม่มี
รวมเฉลี่ย					1.28 (1.045)	น้อย

ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกในภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย ($\bar{X} = 1.28$) โดยเห็นว่า ด้านการขาดแคลนเงินทุนและวัสดุ-อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม มีในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.03$)

ปัญหาด้านขาดความรู้การบริหารกลุ่ม ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ และขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม มีในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.44$ 1.21 1.20 ตามลำดับ) ส่วนการขาดความรู้ด้านระบบการจัดทำบัญชีนั้น ไม่มีปัญหา ($\bar{X} = 0.05$) ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4.8

แบบสัมภาษณ์ที่ 2 แบบสัมภาษณ์คณะกรรมการกลุ่ม

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้แก่ ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวนกรรมการกลุ่มแยก ชาย/หญิง จำนวนสมาชิกกลุ่มแยกชาย/หญิง การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน ทนในการก่อตั้งและการดำเนินการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

รายการ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
n=20		
ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน		
พืช	4	20.0
สัตว์	3	15.0
แปรรูปอาหาร	5	25.0
การบริการ	4	20.0
เครื่องคั้ม	4	20.0
จำนวนกรรมการกลุ่ม (คน)		
5	11	55.0
6 - 10	8	40.0
≥ 11	1	5.0
Min. = 5	Max. = 15	
Mean = 6.44	S.D = 2.571	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=20		
รายการ	จำนวน (กลุ่ม)	ค่าร้อยละ
จำนวนคณะกรรมการกลุ่มหญิง (คน)		
≤ 3	8	40.0
4-6	7	35.0
≥ 7	5	25.0
Min. = 0	Max. = 13	
Mean = 4.37	S.D = 3.095	
จำนวนคณะกรรมการกลุ่มชาย (คน)		
≤ 2	13	65.0
3-4	4	20.0
≥ 5	3	15.0
Min. = 0	Max. = 6	
Mean = 1.74	S.D = 2.104	
จำนวนสมาชิกกลุ่มรวม (คน)		
≤ 7	5	25.0
8-26	9	45.0
≥ 27	6	30.0
Min. = 7	Max. = 78.0	
Mean = 22.10	S.D = 18.674	
จำนวนสมาชิกกลุ่มหญิง (คน)		
≤ 13	12	60.0
14-28	5	25.0
≥ 29	3	15.0
Min. = 0	Max. = 57	
Mean = 14.40	S.D = 15.045	

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

n=20		
รายการ	จำนวน (กลุ่ม)	ค่าร้อยละ
จำนวนสมาชิกกลุ่มชาย (คน)		
≤ 5	14	70.0
6 - 18	2	10.0
≥ 19	4	20.0
Min. = 0	Max. = 38	
Mean = 7.20	S.D = 12.094	
การก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
เกิดจากกระบวนการจัดทำแผนชุมชน	9	45.0
เกิดจากการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน	9	45.0
เกิดจากการชักชวนของผู้นำ	13	65.0
เกิดจากการส่งเสริมของหน่วยงาน	17	85.0
อื่นๆ	6	30.0
ทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1.ทุนทรัพยากรชุมชน	2	10.0
2.ทุนทางปัญญาของชุมชน	12	60.0
3.ทุนที่เป็นเงินสด	14	70.0
3.1 เกิดจากการระดมหุ้นของสมาชิก	14	70.0
3.2 ทุนจากภายนอกชุมชน	14	50.0

จากตารางที่ 4.9 ผลการศึกษาแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอแม่สอด พบว่า

ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด ซึ่งสุ่มมาจำนวน 20 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้ ร้อยละ 25 จำนวน 4 กลุ่ม เป็นกลุ่มแปรรูปอาหาร รองลงมา ร้อยละ 20 ประเภทละ 4 กลุ่ม มี 3 ประเภท คือ ประเภทพืช ประเภทบริการ และประเภทเครื่องคั้ม และร้อยละ 15 จำนวน 3 กลุ่ม เป็นประเภทสัตว์

จำนวนกรรมการกลุ่ม จำนวน 5 คนหรือน้อยกว่า มี 11 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 55 ของกลุ่มทั้งหมด รองลงมา ร้อยละ 40 หรือจำนวน 8 กลุ่ม มีจำนวนกรรมการของกลุ่มระหว่าง 6-10 คน

และมีเพียงร้อยละ 5 หรือจำนวน 1 กลุ่มมีจำนวนกรรมการของกลุ่ม มากกว่าหรือเท่ากับ 11 คน โดยมีจำนวนกรรมการต่ำสุด 5 คน สูงสุด 15 คน และมีจำนวนคณะกรรมการเฉลี่ย 6.44 ($\bar{X} = 6.44$, S.D. = 2.571)

จำนวนกรรมการกลุ่มหญิง ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอแม่สอด จำนวน 3 คนหรือน้อยกว่า มีจำนวน 8 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 40 รองลงมาร้อยละ 35 หรือจำนวน 7 กลุ่ม มีจำนวนกรรมการหญิงระหว่าง 4-6 คน และร้อยละ 25 หรือจำนวน 5 กลุ่มมีจำนวนกรรมการหญิง มากกว่าหรือเท่ากับ 7 คนขึ้นไป โดยมีจำนวนกรรมการหญิงต่ำสุด เท่ากับ 0 หรือไม่มีเลย สูงสุด 13 คน และเฉลี่ย 4.37 คน ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 3.095)

จำนวนกรรมการกลุ่มชาย กรรมการชายของกลุ่มจำนวน 2 คนหรือน้อยกว่า มีจำนวน 13 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 65 รองลงมาร้อยละ 20 หรือจำนวน 4 กลุ่ม มีจำนวนกรรมการชายระหว่าง 3-4 คน และมีเพียงร้อยละ 15 หรือจำนวน 3 กลุ่มมีกรรมการชาย จำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 5 คน โดยมีจำนวนกรรมการชายต่ำสุดเท่ากับ 0 หรือ ไม่มีเลย สูงสุด 6 คน และเฉลี่ย 2.104 ($\bar{X} = 1.74$, S.D. = 2.104 คน)

จำนวนสมาชิกกลุ่ม จำนวนสูงสุดระหว่าง 8-26 คน มีจำนวน 9 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 45 รองลงมาร้อยละ 30 หรือจำนวน 6 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกของกลุ่มมากกว่าหรือเท่ากับ 27 คน และเพียงร้อยละ 25 หรือจำนวน 5 กลุ่มมีสมาชิกของกลุ่ม จำนวน 7 คนหรือน้อยกว่า โดยมีจำนวนสมาชิกต่ำสุด 7 คน สูงสุด 78 คน และเฉลี่ย 22.10 คน ($\bar{X} = 22.10$, S.D. = 18.674)

จำนวนสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศหญิง สมาชิกของกลุ่มจำนวน 13 คนหรือน้อยกว่า มีจำนวน 12 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาร้อยละ 25 หรือจำนวน 5 กลุ่ม มีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศหญิงระหว่าง 14-28 คน และมีเพียงร้อยละ 15 หรือจำนวน 3 กลุ่มมีสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศหญิง จำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 29 คน โดยมีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศหญิงต่ำสุดเท่ากับ 0 หรือไม่มีเลย สูงสุด 57 คน และเฉลี่ย 14.40 คน ($\bar{X} = 14.40$, S.D. = 15.045)

จำนวนสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชาย สมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชายจำนวน 5 คนหรือน้อยกว่า มีจำนวน 14 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 70 รองลงมาร้อยละ 20 หรือจำนวน 4 กลุ่ม มีจำนวนตั้งแต่ 18 คนขึ้นไป และเพียงร้อยละ 10 หรือจำนวน 2 กลุ่มมีจำนวนระหว่าง 6-17 คน โดยมีจำนวนสมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชายต่ำสุดเท่ากับ 0 หรือ ไม่มีเลย สูงสุด 38 คน และเฉลี่ย 7.20 คน ($\bar{X} = 7.20$, S.D. = 12.094)

การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งเกิดจากการก่อตั้งของหน่วยงานมี ร้อยละ 85 หรือจำนวน 17 กลุ่ม รองลงมาเกิดจากการชักชวนของผู้นำ ร้อยละ 65

หรือจำนวน 13 กลุ่ม และ เกิดจากการทำแผนร่วมกัน และการแก้ไขปัญหาร่วมกันมีร้อยละ 45 หรือจำนวน 9 กลุ่ม เท่ากัน และมีเพียงร้อยละ 30 หรือจำนวน 9 กลุ่ม ที่จัดตั้งขึ้นด้วยสาเหตุอื่นๆ

ทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน ทุนในการประกอบการวิสาหกิจ ร้อยละ 70 เป็นทุนที่เป็นเงินสดจำนวน 17 กลุ่ม รองลงมา ร้อยละ 65 หรือจำนวน 12 กลุ่ม เป็นทุนทางปัญญาของชุมชนและมีเพียงร้อยละ 10 หรือจำนวน 2 กลุ่ม ที่ใช้ทุนทรัพยากรชุมชน

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มต่อทิศทางขององค์กรร้อยละ ดังตารางที่ 4.10 4.11 4.12

ตารางที่ 4.10 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มต่อทิศทางขององค์กร

ประเด็นความคิดเห็น	ความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
n= 20				
1.การบริหารองค์กร				
1.1การกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม	20	100.0	0	0.0
1.2การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนด เป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม	20	100.0	0	0.0
2.การดำเนินงานขององค์กร				
2.1 การกำหนดโครงสร้างการบริหารและการ แบ่งหน้าที่	20	100.0	0	0.0
2.2 การกำหนดกฎระเบียบและข้อบังคับมีการ กำหนดและบันทึกไว้อย่างชัดเจน	18	90.0	2	10.0
2.3 การจัดบันทึกการเงินและบัญชี มีความ สม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้	20	100.0	0	0.0
2.4 การแจ้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่ สมาชิก	19	95.0	1	5.0

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ประเด็นความคิดเห็น	ความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การจัดการทุนและผลประโยชน์				
3.1 มีแนวทางในการจัดการทุนทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	17	85.0	3	15.0
3.2 กลุ่มมีวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน	16	80.0	4	20.0
4. การทบทวนผลการดำเนินงาน				
4.1 มีการทบทวนผลการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิก	18	90.0	2	10.0
4.2 การนำปัญหาไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง	18	90.0	2	10.0

จากตารางที่ 4.10 จะพบว่าหัวข้อการบริหารองค์กรที่กลุ่มทั้งหมดร้อยละ 100 ดำเนินการคือ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม สำหรับหัวข้อการดำเนินงานขององค์กรที่กลุ่มทั้งหมดร้อยละ 100 ดำเนินการคือ การจัดบันทึกการเงินและบัญชีมีความสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ และการกำหนดโครงสร้างการบริหารและการแบ่งหน้าที่ มีรองลงมาคือ การแจ้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก ขณะที่ กลุ่มร้อยละ 90 ดำเนินการใน 3 หัวข้อย่อยคือ กลุ่มมีการกำหนดระเบียบและข้อบังคับและมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน มีการทบทวนการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิก และการนำปัญหาไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง และหัวข้อที่กลุ่มร้อยละ 85 และ 80 ดำเนินการคือกลุ่มมีแนวทางในการจัดการอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทุนทั้งภายในขณะที่ภายนอก และ กลุ่มมีวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบต่อชุมชน

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ (กลุ่ม)
1. มีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าและไม่เอาเปรียบลูกค้า	18	90.0	2	10.0
2. มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน	18	90.0	2	10.0
3. มีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาคเพื่อสาธารณณะ	17	85.0	3	15.0
4. มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน	14	70.0	6	30.0

ตารางที่ 4.11 จะเห็นว่าหัวข้อความรับผิดชอบต่อชุมชนที่กลุ่มร้อยละ 90 ดำเนินการคือ การดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าไม่เอาเปรียบลูกค้า และกลุ่มมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน รองลงมาคือมีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาคเพื่อสาธารณณะร้อยละ 85 และหัวข้อที่กลุ่มร้อยละ 70 ดำเนินการคือมีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อ การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี (กลุ่ม)		ไม่มี (กลุ่ม)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน	17	85.0	3	15.0
2. มีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แผนแม่บท	13	65.0	7	35.0

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
3.มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่าง คณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม	17	85.0	3	15.0
4.มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น จำนวนการผลิต/ การบริการ/การลงทุน รายรับรายจ่าย /คุณภาพของสินค้า/คุณภาพของชีวิตสังคมและ สิ่งแวดล้อม	18	90.0	2	10.0
5.มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีรูปแบบปฏิบัติชัดเจน ว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร กับใคร	16	80.0	4	20.0
6.มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก และผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น	18	90.0	2	10.0
7.มีการปฏิบัติงานตามแผน	16	80.0	4	20.0
8.มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงาน ตามแผน	18	90.0	2	10.0

ตารางที่ 4.12 จะเห็นว่าหัวข้อการวางแผนการดำเนินงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 90 มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่นจำนวนการผลิต/ การบริการ/การลงทุน รายรับรายจ่าย/คุณภาพของสินค้า/คุณภาพของชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม, มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น, มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน รองลงมาคือร้อยละ 85 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน, มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม และร้อยละ 80 มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานมีรูปแบบปฏิบัติงานมีรูปแบบปฏิบัติชัดเจนว่า ใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร กับใคร ขณะที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 65 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อการบริหารการตลาด

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1. มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมายก่อนการผลิตและการบริการ	14	70.0	6	30.0
2. มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง	16	80.0	4	20.0

ตารางที่ 4.13 จะเห็นว่าหัวข้อการบริหารการตลาด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 80 มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง และ ร้อยละ 70 มีการติดตามกำหนดแหล่งจำหน่าย แหล่งบริการ และกำหนดเป้าหมายลูกค้าก่อนการผลิตและการบริการ ตามลำดับ

ตารางที่ 4.14 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อการจัดการข้อมูลข่าวสาร

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1. มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น	13	65	7	35.0
2. มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	18	90	2	10.0

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
3. มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน	13	65	7	35.0

ตารางที่ 4.14 จะเห็นว่าหัวข้อการจัดการข้อมูลข่าวสาร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 90 มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ ร้อยละ 65 มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1. มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และบันทึกไว้อย่างชัดเจน	15	75.0	5	25.0
2. มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	19	95.0	1	5.0
3. มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ	18	90.0	2	10.0

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
4. มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและ แจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง	14	70.0	6	30.0

ตารางที่ 4.15 จะเห็นว่าหัวข้อการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 95 มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ ร้อยละ 90 มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ ร้อยละ 75 มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และบันทึกไว้อย่างชัดเจน และร้อยละ 70 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง ตามลำดับ

ตารางที่ 4.16 ความคิดเห็นของคณะกรรมการกลุ่มที่มีต่อกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

หัวข้อการแสดงความคิดเห็น	ระดับการแสดงความคิดเห็น			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
1. มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรม วิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ให้มี ความเกื้อกูลกัน	14	70.0	6	30.0
2. ผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มี ขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและการบริการมีคุณภาพดี สม่ำเสมอ	14	70.0	6	30.0

ตารางที่ 4.16 จะเห็นว่าหัวข้อกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ร้อยละ 70 มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและบริการมีคุณภาพดี สม่่าเสมอ

ส่วนที่ 3 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 4.17 ระดับปัญหาของกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ระดับปัญหา				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก		
1. คณะกรรมการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม	15 (75.0)	5 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.25 0.444	น้อย
2. คณะกรรมการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่	15 (75.0)	5 (25.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.25 (0.444)	น้อย
3. คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่ม	12 (60.0)	8 (40.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.40 (0.502)	น้อย
4. คณะกรรมการมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม	14 (70.0)	6 (30.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	1.30 (0.470)	น้อย
5. คณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม	11 (55.0)	4 (20.0)	5 (25)	0 (0.0)	1.70 (0.864)	ปาน กลาง
6. คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	14 (70.0)	2 (10.0)	4 (20)	0 (0.0)	1.50 (0.827)	น้อย
7. คณะกรรมการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม	15 (75.0)	2 (10.0)	3 (15)	0 (0.0)	1.40 (0.753)	น้อย

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

ปัญหา	ระดับปัญหา				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก		
8. คณะกรรมการไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม	13 (65.0)	4 (20.0)	3 (15)	0 (0.0)	1.65 (1.089)	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย					1.43 (0.619)	น้อย

คณะกรรมการกลุ่มเห็นว่าปัญหาของกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 1.43$) โดยเห็นว่าปัญหา ด้านคณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กรรมการไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.70$ 1.65 ตามลำดับ)

ส่วนปัญหาของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่อยู่ในระดับน้อย คือ คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน , คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่ม กรรมการไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม , คณะกรรมการมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ คณะกรรมการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม และคณะกรรมการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ ($\bar{X} = 1.50$ 1.40 1.40 1.30 1.25 และ 1.25 ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 14.7

ตารางที่ 4.18 ระดับปัญหาของในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ระดับปัญหา				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก		
1. ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม	5 (25)	2 (10)	3 (15)	10 (50)	2.90 (1.293)	มาก
2. ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ	7 (35)	3 (15)	2 (10)	8 (40)	2.55 (1.356)	มาก

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ปัญหา	ระดับปัญหา				\bar{X} (S.D)	ความ หมาย
	ไม่มี	น้อย	ปาน กลาง	มาก		
3. ขาดความรู้						
3.1 ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม	7 (35)	6 (30)	5 (25)	2 (10)	2.10 (1.020)	ปาน กลาง
3.2 ด้านการให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่มตามบทบาทหน้าที่	13 (65)	4 (20)	1 (5)	2 (10)	1.60 (0.994)	ปาน กลาง
3.3 ด้านการบริหารกลุ่ม	11 (55)	6 (30)	3 (15)	0	1.60 (0.753)	ปาน กลาง
3.4 ด้านระบบการจัดทำบัญชี	8 (40)	6 (30)	6 (30)	0	1.90 (0.852)	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย					2.11 (1.045)	ปาน กลาง

ปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคณะกรรมการเห็นว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.11$) โดยเห็นว่าปัญหา ด้านขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X} = 2.90$ 2.55 ตามลำดับ)

ส่วนปัญหาด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม , ด้านระบบการจัดทำบัญชี การให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.10$ 1.90 1.60 1.60 ตามลำดับ) ดังแสดงใน ตารางที่ 4.18

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้เสนอในประเด็นสำคัญโดยจำแนกเป็น ส่วนคือ สรุปการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดในต่อไปนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาสถานภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.2 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.3 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกและกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.1.4 เพื่อศึกษาปัญหา ของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิก และคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 629 ราย โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิก จำนวน 225 ราย และกรรมการกลุ่ม 20 รายตามลำดับ รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 245 ราย สุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย สถิติพรรณนา ใช้บรรยายลักษณะของข้อมูล เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และ ค่าต่ำสุด

1.3 ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม

1.3.1 **ปัจจัยด้านสังคม** พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ย 48.42 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มด้าน โดยเฉลี่ย 4.2 ปี สาเหตุการเข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มครึ่งหนึ่งมีความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร กลุ่มอื่นๆ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ และมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนด้านอื่นๆบ้างเล็กน้อย

1.3.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน เฉลี่ย 2.06 คน สมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งมีอาชีพหลักทำการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านและ กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)

ด้านรายได้และรายจ่ายของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายได้ในครอบครัวโดยเฉลี่ยปีละ 88,306 บาท แยกเป็น รายได้ในภาคเกษตรมีรายได้เฉลี่ยปีละ 50,333บาท รายได้นอกภาคเกษตรโดยเฉลี่ยปีละ 38,122.67 บาท รายจ่ายในครอบครัว สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีรายจ่ายในครอบครัวเฉลี่ยปีละ 74,092.89 บาท รายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเฉลี่ยปีละ 6268.80 บาท รายจ่ายจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เฉลี่ย ปีละ338.50 บาท

1.3.3 ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1) ระดับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อการทำงานของ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในทุกด้าน เรียงตามลำดับดังนี้ ความเป็นกันเองของสมาชิก และมีความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ และระดับที่รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการตัดสินใจ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ การช่วยแก้ปัญหาแก่สมาชิก และการแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำ และเห็นว่าความสามารถในการวางแผนกลุ่ม และ ความรู้ความสามารถในการบริหารกลุ่ม

2) ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่มพบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเห็นว่าผู้นำกลุ่มมีความอดทนและมีความเสียสละ จะมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ และระดับที่รองลงมาคือ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สำหรับความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ และการประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆตามลำดับ

3) ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายประเด็น ว่าสมาชิกมีส่วนร่วมในด้านการวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม และการลงหุ้น จะอยู่ในระดับมาก ส่วนระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก ระดับปานกลาง ได้แก่ การร่วมจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การร่วมรับความรู้ฝึกอบรม การรับบริการปัจจัยการผลิตของกลุ่ม การร่วม

ประชุมกลุ่ม การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม ส่วนในด้าน การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม และการรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม ตามลำดับ

4) การให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเห็นว่าภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนด้าน การประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ การให้สินเชื่อกลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การเยี่ยมเยียนกลุ่มและ สมาชิก การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต การประสานงานด้านการตลาด สนับสนุนเอกสาร ความรู้ทางวิชาการ อยู่ในระดับ ปานกลาง และการให้การสนับสนุนที่น้อยคือ การจัดทัศนศึกษา ดูงาน

1.3.4 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ในการวิเคราะห์ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับไม่มี ปัญหา เมื่อพิจารณารายประเด็นปัญหาระดับน้อยได้แก่ สมาชิกขาดความรับผิดชอบต่อกัน และ ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในระดับไม่มี คือการที่สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่ม สมาชิกขาดจิตสำนึกของการเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการ วางแผนต่างๆของกลุ่ม สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และสมาชิกไม่ได้มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และสมาชิก ขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

สำหรับปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภาพรวม อยู่ในระดับมี ปัญหาเล็กน้อย โดยพบว่า ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนและวัสดุ-อุปกรณ์ในการดำเนินกิจกรรม เป็นปัญหาระดับปานกลาง รองลงมา คือ ขาดความรู้ด้านการบริหารกลุ่ม ขาดการแนะนำและเอาใจ ใส่จากหน่วยงานต่างๆ การขาดความรู้ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม เป็นปัญหาระดับน้อย ส่วนการขาดความรู้ด้าน ระบบการจัดทำบัญชี อยู่ในระดับไม่มีปัญหา

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์และคณะกรรมการกลุ่ม

1.3.5 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชน พบว่า

1) ประเภทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้มาขึ้นทะเบียน ไว้กับสำนักงานเกษตร อำเภอแม่สอดซึ่งทำการสุ่มมาจำนวน 20 กลุ่ม แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทแปรรูป อาหาร ประเภทพืช ประเภทบริการ ประเภทเครื่องดัด และ ประเภทสัตว์

2) จำนวนคณะกรรมการกลุ่ม พบว่ามีจำนวน โดยเฉลี่ยรวม 6.44 คน แยกเป็นจำนวน คณะกรรมการหญิงเฉลี่ย 4.37 คน คณะกรรมการชายเฉลี่ย 1.74 คน

3) จำนวนสมาชิกกลุ่ม พบว่าจำนวนสมาชิกของกลุ่ม เฉลี่ย 22.10 คน โดยมีสมาชิกที่เป็นเพศหญิง เฉลี่ย 14.40 คน สมาชิกกลุ่มที่เป็นเพศชายเฉลี่ย 7.20 คน

4) การก่อตั้งวิสาหกิจชุมชน พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เกิดจากการก่อตั้งของหน่วยงาน รองลงมาเกิดจากการชักชวนของผู้นำ และ เกิดจากการทำแผนร่วมกัน การแก้ไขปัญหาพร้อมกัน การจัดตั้งที่พบน้อยที่สุดคือการจัดตั้งขึ้นด้วยสาเหตุอื่นๆ

5) ทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน พบว่าทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ เป็นทุนที่เป็นเงินสด รองลงมาเป็นทุนทางปัญญาของชุมชน และทุนที่เป็นทรัพยากรชุมชน

1.3.6 ความคิดเห็นของกรรมการกลุ่มต่อการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) *ด้านทิศทางขององค์กร* พบว่าหัวข้อที่กลุ่มดำเนินการมากที่สุดคือ การกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางกลุ่ม การจัดบันทึกการเงินและบัญชีมีความสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ รองลงมาคือ การแจ้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก กลุ่มมีการกำหนดระเบียบและข้อบังคับและมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน มีการทบทวนการดำเนินการของกลุ่ม และที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ กลุ่มมีแนวทางในการจัดการอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทุนทั้งภายในและภายนอกและกลุ่มมีวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน

2) *ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชน* พบว่าหัวข้อที่กลุ่มปฏิบัติมากที่สุดคือการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้าไม่เอาเปรียบลูกค้า, กลุ่มมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน รองลงมาคือมีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาคเพื่อสาธารณะ และหัวข้อที่มีการปฏิบัติน้อยคือ มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

3) *ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม* พบว่าประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่นจำนวนการผลิต/ การบริการ/การลงทุน รายรับรายจ่าย/คุณภาพของสินค้า/คุณภาพของชีวิตสังคมและสิ่งแวดล้อม การชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก การกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน และผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รองลงมาคือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการปฏิบัติงานตาม และประเด็นที่มีการดำเนินการน้อยที่สุดคือมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท

4) *ด้านการบริหารการตลาด* พบว่าประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง รองลงมาคือ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์

5) **ด้านการจัดการข้อมูลข่าวสาร** พบว่า ประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุด คือการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน รองลงมาคือ มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน

6) **ด้านการบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน** พบว่า ประเด็นที่มีการดำเนินงานมากที่สุดคือ มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และ มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัดสวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ รองลงมาคือ มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และบันทึกไว้อย่างชัดเจน และ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง

7) **ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ** พบว่า มีการดำเนินงานทั้ง 2 ประเด็น คือ มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชน ผลิตภัณฑ์และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและบริการมีคุณภาพดี สม่าเสมอ

1.3.7 ปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) ปัญหาของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ มีปัญหาน้อย และเมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่าประเด็นที่มีปัญหาปานกลาง คือปัญหาด้านคณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม, คณะกรรมการไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ส่วนประเด็นอื่นๆ มีปัญหาระดับน้อย รองลงมา คือ คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบต่อกัน คณะกรรมการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม คณะกรรมการมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายใน คณะกรรมการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม และ คณะกรรมการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่

2) ปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมีปัญหามาก โดยพบว่าปัญหาที่กลุ่มมีมากที่สุดคือ ด้านขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ส่วนปัญหาด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม, ด้านระบบการจัดทำบัญชี ตามลำดับ การให้ความร่วมมือในการ ดำเนินงานกลุ่ม ตามบทบาทหน้าที่ที่มีปัญหาในระดับปานกลางตามลำดับ

2. อภิปรายผล

จากการศึกษา เรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สออด จังหวัดตาก โดยการตอบแบบสัมภาษณ์ ของสมาชิก พบว่าปัจจัยทางสังคม, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 ลักษณะพื้นฐานทาง สังคมและเศรษฐกิจ จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เนื่องจากมีความพอใจในกิจกรรมกลุ่ม มีอาชีพหลักทำการเกษตร และมีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม แหล่งเงินทุนที่ใช้ส่วนมากจะกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน และ กู้ยืมเงินจากธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีรายได้ในครอบครัว มากกว่ารายจ่ายในครอบครัว มีรายได้ในภาคเกษตรมากกว่ารายได้นอกภาคเกษตร ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะมีรายได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมากกว่ารายจ่าย ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอแม่สออด จะรวมกลุ่มประกอบกิจกรรมเพื่อพัฒนาอาชีพหลัก และสร้างอาชีพเสริม หรือรวมกลุ่มการรับความรู้จากแหล่งต่างๆ ดังนั้นสมาชิกส่วนใหญ่จะไม่เสียค่าใช้จ่ายในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม และบางกลุ่มสมาชิกจะมีรายได้เพิ่มจากการร่วมกิจกรรมซึ่งถือเป็นอาชีพเสริม โดยอำเภอแม่สออดจะมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตลอดจนสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งจะสอดคล้องกับการศึกษาของ วิรัช ทรงพุด (2530 : 63) ที่พบว่า ระดับรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต การติดต่อกับเจ้าหน้าที่และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจการเข้ามาเป็นสมาชิก

2.2 สถานภาพและการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.2.1 การบริหารองค์กร จากการศึกษาพบว่า กลุ่มมีการดำเนินงานที่เข้มแข็งมีทิศทางที่ชัดเจนและกำหนดทิศทาง กำหนดโครงสร้างการบริหารและแบ่งหน้าที่ไว้ชัดเจน มีการจัดบันทึกการเงินและบัญชีสม่ำเสมอชัดเจนและตรวจสอบได้ กำหนดกฎระเบียบและบันทึกไว้ชัดเจน มีการแจ้งข้อมูลการเงินและข้อมูลอื่นๆแก่สมาชิก มีการทบทวนการดำเนินงานร่วมกันไว้ และมีการนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ แต่มีบางด้าน ที่กลุ่มดำเนินการน้อย คือ ด้านกลุ่มมีแนวทางในการจัดการทุนอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งภายในและภายนอก และด้านกลุ่มมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน ตามลำดับ ทั้งนี้ในการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจจะมีรายได้น้อยต่อปี เพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีรายได้เพื่อการจัดสรรปันผลแก่สมาชิกและเป็นสวัสดิการในการช่วยเหลือชุมชน

2.2.2 ความรับผิดชอบต่อชุมชน พบว่า กลุ่มมีการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรมมีความรับผิดชอบและไม่เอาเปรียบลูกค้า มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน มีการสนับสนุนต่อชุมชนการบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์และบริจาคเพื่อสาธารณะ ตามลำดับ แต่ด้านการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน มีกลุ่มที่ดำเนินการน้อย ทั้งนี้ เพราะการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน

2.2.3 การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม พบว่า กลุ่มมีการกำหนดแผนทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีการชี้แจงแผนแก่สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมปฏิบัติงานตามแผน มีการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิกแบบมีส่วนร่วม มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานและมีรูปแบบชัดเจน และมีการปฏิบัติตามแผน ตามลำดับ แต่ด้านมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท มีการปฏิบัติน้อย ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มไม่ทราบว่าแผนแม่บทได้มีการกำหนดไว้แนวทางไว้อย่างไร กลุ่มดำเนินการวางแผนการดำเนินงานตามความจำเป็นเพื่อสนองประโยชน์ ความต้องการ และเพื่อแก้ปัญหาของสมาชิก

2.2.4 การบริหารด้านการตลาด พบว่า ด้านการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ มีการปฏิบัติมากที่สุด ขณะที่ด้านมีการกำหนดแหล่งจำหน่ายแหล่งบริการลูกค้าเป้าหมายก่อนการผลิตและการบริการมีการปฏิบัติรองลงมา ทั้งนี้ เนื่องจาก กลุ่มยังขาดความรู้และบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวางแผน

2.2.5 การจัดการข้อมูลข่าวสาร พบว่า การแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการปฏิบัติมากที่สุด แต่ด้าน อนุรักษ์และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน และมีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น มีภาคปฏิบัติน้อย ทั้งนี้เนื่องจาก การเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีน้อยหรือสมาชิกบางส่วนอาจจะเห็นว่าการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำเนินกิจกรรมทำให้เห็นผลช้า

2.2.6 การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอนทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน มีการสร้างขวัญ

กำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ มีการจัดสวัสดิการทั่วถึง มีการปฏิบัติตามตามลำดับ แต่ขณะที่รองลงไปคือมีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกและบันทึกไว้อย่างชัดเจน และมีการประเมินผล การปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทราบเพื่อนำมาปรับปรุง ทั้งนี้เนื่องจากเงื่อนไขการรับสมาชิกของกลุ่มมักจะรับทราบกันในชุมชนแต่ไม่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติงานบางกลุ่มเป็นกลุ่มตั้งใหม่และการดำเนินงานจะรับความรู้ทางวิชาการไม่มี ค่าตอบแทนเป็นรูปธรรม

2.2.7 กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ พบว่า มีการบริหารให้เกิดความเชื่อมโยงกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในและภายนอกชุมชนให้มีความเกื้อกูลกัน และการผลิตผลิตภัณฑ์ และระบบที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการผลิตสินค้า กระบวนการผลิต การบริการที่ชัดเจน ก่อให้เกิดสินค้าและบริการมีคุณภาพดี สม่ำเสมอ มีการปฏิบัติน้อยเท่ากัน เนื่องจากกลุ่มยังมีการสร้างเครือข่ายในการจัดการสินค้าและบริการน้อย ส่วนใหญ่ผลิตเองขายเอง ส่วนขั้นตอนการผลิตสินค้ายังดำเนินการในระบบครอบครัวการใช้เครื่องมือการผลิต และการสร้างสถานที่ผลิตสินค้าที่ทันสมัยต้องมีการลงทุนสูง

ดังนั้น สถานภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จะสอดคล้องกับ อรอนงค์ ชรรณกุล (2541:69) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกลุ่มแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคเหนือตอนล่างประสบความสำเร็จพบว่าปัจจัยบางประการดังกล่าว ได้แก่ คุณสมบัติของคณะกรรมการ โครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม การจัดหาระดมทุน การจัดหาวัตถุดิบ การจัดสรรผลประโยชน์ การจ้างและจ่ายค่าแรง การตลาด และการรับความรู้ด้านเทคโนโลยี ทั้งนี้การดำเนินงานกลุ่มด้านการจัดการทุนและผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและกลุ่มมีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิก มีการดำเนินการที่น้อยกว่าด้านอื่นๆตามลำดับ นอกจากนี้ในการจัดตั้งกลุ่มบางกลุ่มยังไม่มีรายได้ในการเข้าร่วมกิจกรรม หรืออาจจะมียาได้น้อยต่อปีเพราะเป็นการดำเนินการเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิก และเป็นการรวมตัวเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงไม่มีการจัดสรรรายได้เพื่อปันผลแก่สมาชิกและเป็นสวัสดิการในการช่วยเหลือชุมชน

2.3 ความคิดเห็นของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี ดังนี้

2.3.1) ความคิดเห็นของสมาชิกต่อผู้นำกลุ่ม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านผู้นำมีความเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด และด้านความสามารถในการบริหารกลุ่ม และ ความรู้ความสามารถในการวางแผนกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยเท่ากันและน้อยที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้นำกลุ่มเป็นบุคคลในชุมชนและเป็นญาติพี่น้องกันจึงมีความสนิทสนมเป็นกันเองกับสมาชิก ส่วนด้านการบริหารกลุ่ม

และความสามารถในการวางแผน ที่มีค่าเฉลี่ยน้อย เนื่องจาก ผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มจะ ดำเนินการกิจกรรมต่างๆคนเดียว เช่นการจดบันทึกการประชุม การจดบันทึกบัญชีการเงิน เป็นต้น ตลอดจนไม่มีการวางแผนการปฏิบัติงานและจดบันทึกไว้ชัดเจน

2.3.2 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อคุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก แต่คุณสมบัติของผู้นำกลุ่ม ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการประสานงาน ระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆมีระดับปานกลาง ทั้งนี้ ผู้นำกลุ่มขาดความรู้ในการวางแผนการ ดำเนินงานโดยการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้นำกลุ่มมีภารกิจใน ชีวิตประจำวันและความรับผิดชอบครอบครัวจึงไม่มีเวลาในการวางแผนในด้านต่างๆ

2.3.3 ระดับความคิดเห็นของสมาชิกต่อการให้การสนับสนุนของภาครัฐและเอกชนแก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ยกเว้นด้าน การจัดทำสนธิสัญญาจ้างงาน ทั้งนี้การ จัดทำสนธิสัญญาจ้างงานแต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณสูงและจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมกิจกรรม ที่ผ่านมา การศึกษาจ้างงานส่วนใหญ่จะเปิด โอกาสให้กลุ่มคัดเลือกสมาชิกเข้าร่วมทำสนธิสัญญาจ้างงาน ไม่เกินกลุ่ม ละ 3 คน ดังนั้นสมาชิกจึงมีส่วนใหญ่จึงไม่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว

2.4 ปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

2.4.1 ปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ ไม่มี และด้านที่มีระดับน้อย คือ สมาชิกขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่ม ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มมีภารกิจในการ ประกอบอาชีพประจำวัน และบางกลุ่มมีสมาชิกเป็นจำนวนมาก และกิจกรรมของกลุ่มบางกลุ่มไม่ ก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก ทำให้สมาชิกจึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมอย่างพร้อมเพียง

2.4.2 ปัญหาการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับ น้อย โดย พบว่าปัญหาที่มีระดับปานกลาง คือด้านการขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม ทั้งนี้ เนื่องจาก วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นใหม่ การรับการสนับสนุนจากองค์กร ต่างๆยังมีน้อย ดังนั้นควรสนับสนุนให้กลุ่มจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องต่อไป สำหรับปัญหาที่อยู่ในระดับ ไม่มี คือด้านการจัดทำระบบบัญชี เนื่องจากการจัดทำ บัญชี รับ-จ่ายของกลุ่ม เหนื่อยยากและเลขานุการกลุ่มจะเป็นผู้รับผิดชอบ และมีการจัดฝึกอบรมจาก ส่วนราชการและสถาบันการเงินทุกปี

2.4.3 ปัญหาของกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ น้อยแต่พบว่า ปัญหาที่มีระดับปานกลางมี 2 ประเด็น คือ กรรมการไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และกรรมการ ไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ทั้งนี้ กรรมการกลุ่มบางคนไม่ได้เข้า ร่วมประชุมหรือเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอจึงไม่เข้าใจวัตถุประสงค์กลุ่ม และการที่

กรรมการกลุ่มไม่มีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ การจัดตั้งกลุ่มไม่ได้มุ่งผลิตสินค้าทุกกลุ่มบางกลุ่มจัดตั้งเพื่อรับความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงไม่มีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย

2.4.4 ปัญหาของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง แต่พบว่าปัญหาที่มีระดับมากอยู่ 2 ประเด็น คือ ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม และ ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ตามลำดับ ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มรวมตัวกันขึ้นใหม่ซึ่งดำเนินการไม่เกิน 2 ปี จึงยังไม่ได้รับการสนับสนุนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มควรจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอของบประมาณจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับด้านการขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งนี้ ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่มีจำนวนน้อยลง แต่ภารกิจที่ปฏิบัติมีมากขึ้น และไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านกลุ่มโดยตรง การติดตามและแนะนำเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่จึงไม่ทั่วถึง

ประเด็นปัญหาของสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ขจร เกียรติบัวศรี (2530:89) ศึกษาลักษณะบางประการในการทำให้กิจกรรมการรวมกลุ่มประสบความสำเร็จ โดยขึ้นอยู่กับสมาชิก โดยเฉพาะความสามัคคี การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบต่อกลุ่มเกษตรกรที่เป็นหัวหน้ากลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สาเหตุที่เกษตรกรมีรายได้ต่ำเนื่องจาก ราคาผลผลิตการเกษตรไม่แน่นอน การจัดตั้งกลุ่มธุรกิจเกษตรสามารถจะแก้ปัญหาได้ถูกจุดแต่ปัญหาการจัดตั้งที่พบจะได้แก่ ปัญหาจากตัวสมาชิกเองไม่เข้าใจในจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ความไม่อดทนอดกลั้น ความไม่อดกลั้นเสียกำลังใจ ซึ่งจะทำการรวบรวมสมาชิกเป็นไปได้อย่างยากและโดยเฉพาะผู้บริหารกลุ่มที่ดีจะหายาก ซึ่งจะแตกต่างจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอแม่สอดที่สมาชิกมีความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่มมีความอดทนและความเสียสละ และได้รับการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของกลุ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้นเป็นที่พอใจของสมาชิก

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านสมาชิก ควรปลูกจิตสำนึกการให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อกลุ่ม และผลักดันให้สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนกลุ่ม

3.1.2 ด้านคณะกรรมการกลุ่ม ควรให้ความรู้ด้านการบริหารงานกลุ่ม และ การวางแผน การดำเนินงาน

3.1.3 ด้านหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในภาครัฐ ควรให้ความสำคัญในการเชื่อมโยง กลุ่ม การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ การสนับสนุนเอกสารวิชาการเพื่อให้ความรู้ ตลอดจน สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงาน

3.1.4 ด้านนโยบายของภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมและ งบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือควรสนับสนุนเงินทุนปลอดดอกเบี้ยแก่กลุ่ม

3.1.5 การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ในเรื่องการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทให้การสนับสนุนกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนในพื้นที่ให้มากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษา เรื่องสถานภาพและการดำเนินงานของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ของอำเภออื่นๆ ในจังหวัด ตาก เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการวางแผน ส่งเสริมในระดับจังหวัดต่อไป

3.2.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีปัญหาการขาดการสนับสนุนในเรื่องปัจจัยการผลิต และ เงินทุน ซึ่งในปัจจุบันสามารถรับการสนับสนุนได้จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้น จึงควรศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน เพื่อ กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาต่อไป

กล่าวโดยสรุป การทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง นำผลการวิจัยมาประยุกต์และนำมากำหนด เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสถานภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ จะทำให้การดำเนินการ ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร.(2548) *ข้อควรรู้เกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน* เอกสารเผยแพร่ พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพมหานคร .
_____ (2548) *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน* กรุงเทพมหานคร
กองพัฒนาการบริหารงานเกษตร
- _____ (2530) *คู่มือการจัดตั้งสถาบันเกษตรกร* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ฝ่ายเอกสารคำแนะนำ
กองเกษตรสัมพันธ์
- กาญจนา เกียรติมนิรัตน์ (2534) “ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรจังหวัดลำพูนได้รับรางวัลดีเด่น”
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาควิชาคหกรรมศาสตร์ศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ขจร เกียรติบัวศรี (2530) “ลักษณะบางประการของเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดตั้ง
กลุ่มธุรกิจเกษตรของกลุ่มลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร”วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- จรุพงศ์ พลเดช (2547) *พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกับกรมส่งเสริมการเกษตร* วารสาร
ส่งเสริมการเกษตร ปีที่36, ฉบับที่198, กรกฎาคม
- ชาติรี บุญนา (2544) “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรจังหวัด
นนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และ พิทยา ว่องกุล (2544) *สวัสดิการโดยภาคชุมชน (1) กลุ่มออมทรัพย์*
กรุงเทพมหานคร สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2541) “รายงานการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งธุรกิจชุมชน
กรณีศึกษา บริษัทหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
- ดวงเดือน สมวัฒน์ศักดิ์. (2548) *วิสาหกิจชุมชน เอกสารวิชาการ*. สำนักงานส่งเสริมและพัฒนา
การเกษตรเขตที่ 1.ชัยนาท (อัครา)
- นำชัย ทนุผล (2536) “รายงานผลการวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและไม่สำเร็จของกลุ่ม
เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่” เชียงใหม่ โรงพิมพ์สำนักงานส่งเสริมและฝึกอบรมสถาบัน
เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
- บุญรวม พานเพ็ชร (2537) “ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินธุรกิจของกลุ่มเกษตรกร
ในจังหวัดตาก” เชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

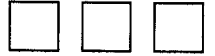
- บุญเลิศ รอดโถม (2538) “การศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จระดับต่างๆของจังหวัดปราจีนบุรี” เชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปวิต ถมยวิต (2528) “การศึกษาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มยุวเกษตรกร จังหวัดกาญจนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ปรัชญา เวสารัช (2528) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชนบท” (รายงานการวิจัย) กรุงเทพมหานคร สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ไพรินทร์ กล้าโกชน (2546) “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อธุรกิจแปรรูปมะยมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จังหวัดตาก” (รายงานการวิจัย) สำนักงานเกษตรจังหวัดตาก
- พรทิพย์ ศรีแสงจันทร์ ชุมพร พวงประยงค์ และ สุพจน์ ชูดีพันธ์ (2528) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร” สำนักงานเกษตรภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี
- _____ (2539) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ ความสำเร็จในการ ดำเนินงานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ตะวันตกศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรางสาตี ตำบลรางสาตี อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” (รายงานการวิจัย) สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก จังหวัดราชบุรี
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2547) *การจัดการเศรษฐกิจชุมชนภาครัฐต้องคิดเป็นระบบ* วารสารเศรษฐกิจและสังคม .ปีที่ 41, ฉบับที่ 2, มีนาคม- เมษายน
- ไมเคิล อี พอร์เตอร์(2547) *คลัสเตอร์นั้นสำคัญไฉน*.แหล่งที่มา <http://www.nesdb.go.th / national / competitiveness / attach /data27.pdf> ค้นเมื่อวันที่ 14 มกราคม 2550
- ของใจ สวัสดิ์พละ (2535) “บทบาทการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในอำเภอชัยภูมิ” จังหวัดชัยภูมิวิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วีรยศ ทรงพูน (2530) “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดน่าน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม) บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- วิชิต นันทสุวรรณ. (2544) *แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*.กรุงเทพมหานคร เจริญวิทย์การพิมพ์

- เสรี พงศ์พิศ, วิจิต นันทสุวรรณ และ จ่านง แรกพินิจ. (2544) วิสาหกิจชุมชน.กรุงเทพมหานคร
เจริญ วิทย์การพิมพ์
- เสรี พงศ์พิศ. (2546) ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไท.
สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร (2549)
การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน กรุงเทพมหานคร.(อัครา) (อัครา)
- สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด(2549) รายงานผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
ประจำเดือนกันยายน 2549.ตาก.(อัครา) (อัครา)
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตาก (2548) วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจ เอกสาร
ประกอบการฝึกอบรม จังหวัดตาก
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2547) การพัฒนาเครือข่าย
วิสาหกิจแนวคิดและแนวทางพัฒนา. (อัครา) (อัครา)
- สมศักดิ์ สุริโย (2547) การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร
(อัครา) (อัครา)
- อรอนงค์ ธรรมกุล. (2539) “รายงานการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนา
ท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อรอนงค์ ธรรมกุล.(2541) “ปัจจัยบางประการของคณะกรรมการบริหารงานกลุ่มและรูปแบบการ
บริหารจัดการกิจกรรมแปรรูปผลผลิตเกษตรของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรภาคเหนือตอนล่างที่
ประสบความสำเร็จ” สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จังหวัดเชียงใหม่
- อัจฉรา สุขสมบูรณ์ (2545) วิสาหกิจชุมชน.....ทิศทางใหม่ของการพัฒนาภาคการเกษตร วารสาร
ส่งเสริมการเกษตร 33,176 กันยายน
- อาทร มีแก้ว (2539) “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้าน
เกษตรกร จังหวัดนครราชสีมา” ปัญหาพิเศษทางรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ภาคผนวก

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม

โครงการวิจัย เรื่อง สถานภาพกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ชื่อ-สกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ แม่สอด จังหวัด ตาก

ชื่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....

ตำแหน่งในกลุ่ม () คณะกรรมการ () สมาชิก

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิก

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () ให้ตรงกับข้อที่ท่านเลือกหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง [A1]

2. อายุ.....ปี [A 2]

3. ระดับการศึกษา [A3]

() 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษา / ปวช. () 3. อนุปริญญา / ปวส.

() 4. ปริญญาตรี () 5. อื่นๆระบุ.....

4. สถานภาพการสมรส [A4]

() 1. โสด () 2. สมรส () 3. หม้าย () 4. หย่าร้าง

5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน [A5]

6. ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม.....ปี [A6]

7. อาชีพหลัก (ตอบได้เพียงข้อเดียว) [A7]

() 1. ทำงานบ้านและดูแลบุตรเป็นหลัก () 4. ค้าขาย

() 2. ทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก () 5. อื่นๆ ระบุ.....

() 3. ทำงานรับจ้างทั่วไป

8. อาชีพเสริม (ตอบได้เพียงข้อเดียว) [A7]

() 1. ทำงานบ้านและดูแลบุตร () 4. ค้าขาย

() 2. ทำงานด้านการเกษตร () 5. อื่นๆ ระบุ.....

() 3. ทำงานรับจ้างทั่วไป

9. แรงงานในครัวเรือน.....คน [A9]

ชาย.....คน [A91]

หญิง.....คน [A92]

10. สาเหตุที่ทำให้ตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มมากที่สุด (ตอบเพียง 1 ข้อ) [A10]
- () 1. พอใจในกิจกรรมกลุ่ม () 2. ต้องการได้รับทุนสนับสนุน
 () 3. ต้องการความรู้ () 4. ต้องการรายได้เพิ่ม
 () 5. ต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ () 6. ต้องการมีเพื่อน
 () 7. ได้รับการชักชวนจากบุคคลอื่น (ระบุ).....
 () อื่นๆ ระบุ.....
11. การเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () กลุ่มออมทรัพย์ [A111] () กลุ่มแม่บ้าน / กลุ่มสตรี [A112]
 () กลุ่มสหกรณ์ [A113] () กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน [A114]
 () กลุ่ม ช.ก.ส. [A115] () กลุ่มอื่นๆระบุ..... [A116]
12. ตำแหน่งในสังคม
- () ด้านศาสนา ตำแหน่ง [A121]
 () ด้านการศึกษา ตำแหน่ง..... [A122]
 () ด้านการปกครอง ตำแหน่ง..... [A123]
 () ด้านอื่นๆ (ระบุ)..... ตำแหน่ง..... [A124]
13. รายได้ในครอบครัว.....บาท/ปี [A13]
- 13.1 ในภาคเกษตร.....บาท/ปี [A131]
 13.2 นอกภาคเกษตรบาท/ปี [A132]
14. รายจ่ายในครอบครัว.....บาท/ปี [A14]
15. รายได้ทั้งหมดจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม.....บาท/ปี [A15]
16. รายจ่ายทั้งหมดจากการเข้าร่วมกิจกรรมบาท/ปี [A16]
17. แหล่งกู้ยืมเงิน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) จำนวน.....บาท [A171]
 () สหกรณ์ (ระบุ).....จำนวน.....บาท [A172]
 () กลุ่ม (ระบุ).....จำนวน.....บาท [A173]
 () กองทุนหมู่บ้าน จำนวน.....บาท [A174]
 () อื่นๆ (ระบุ).....จำนวน.....บาท [A175]

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกลุ่ม

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้นำกลุ่ม

1.1 ระดับความคิดเห็นต่อการทำงานของคณะกรรมการกลุ่ม

0 : ไม่มี , 1 : น้อย, 2: ปานกลาง, 3: มาก,

หัวข้อที่แสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. ความน่าเชื่อถือและการไว้วางใจในการทำงาน					[B111]
2. ความสามารถในการตัดสินใจในการทำงาน					[B112]
3. ความเป็นกันเองกับสมาชิก					[B113]
4. ความรู้ความสามารถในการบริหารกลุ่ม					[B114]
5. ความรับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่					[B115]
6. การแบ่งงานให้สมาชิกช่วยกันทำ					[B116]
7. การช่วยแก้ปัญหาแก่สมาชิก					[B117]
8. ความสามารถในการวางแผนกลุ่ม					[B118]

1.2. ระดับความคิดเห็นต่อคุณสมบัติของคณะกรรมการกลุ่ม

0 : ไม่มี , 1 : น้อย, 2: ปานกลาง, 3: มาก,

หัวข้อที่แสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. การประสานงานระหว่างสมาชิกและหน่วยงานต่างๆ					[B121]
2. ความรับผิดชอบ					[B122]
3. ความเสียสละ					[B123]
3. ความซื่อสัตย์สุจริต					[B124]
4. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					[B125]
5. การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น					[B126]
7. ความยุติธรรม					[B127]
8. ความอดทน					[B128]

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่ม

ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม

0 : ไม่มี , 1 : น้อย, 2: ปานกลาง, 3: มาก,

หัวข้อที่แสดงความคิดเห็น	ระดับการมีส่วนร่วม				
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. การประชุมกลุ่ม					[B21]
2. การวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่ม					[B22]
3. การลงหุ้น					[B23]
4. การออมเงิน					[B24]
5. การรับบริการสินเชื่อของกลุ่ม					[B25]
6. การรับบริการปัจจัยการผลิตของกลุ่ม					[B26]
7. การร่วมรับความรู้และการฝึกอบรม					[B27]
8. การจัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม					[B28]
9. การร่วมผลิตสินค้าของกลุ่ม					[B29]
10. การร่วมบริการของกลุ่ม					[B210]
11. การร่วมจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม					[B211]
12. การร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์					[B212]
13. การเสนอแนวความคิดในการพัฒนากลุ่ม					[B213]
14. การร่วมติดตามประเมินผลกลุ่ม					[B214]

3. ระดับความคิดเห็นต่อการให้ความสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน

0 : ไม่มี , 1 : น้อย, 2: ปานกลาง, 3: มาก,

หัวข้อที่แสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. การเยี่ยมเยียนกลุ่มและสมาชิก					[B31]
2. การอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ					[B32]
3. การจัดทัศนศึกษาดูงาน					[B33]

หัวข้อที่แสดงความคิดเห็น	ระดับความคิดเห็น				
	ระดับความคิดเห็น				
	ไม่มี	น้อย	ปานกลาง	มาก	
4. การสนับสนุนเอกสารความรู้วิชาการ					[B34]
5. การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต					[B35]
6. การประสานงานด้านการตลาด					[B36]
7. การประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ					[B37]
8. การให้สินเชื่อแก่กลุ่ม					[B38]

ส่วนที่ 3 . ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.1 ระดับปัญหาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. สมาชิกไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม					[C11]
2. สมาชิกขาดจิตสำนึกในการเป็นสมาชิกกลุ่ม					[C12]
3. สมาชิกความรับผิดชอบต่อกัน					[C13]
4.สมาชิกมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม					[C14]
5. สมาชิกไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม					[C15]
6. สมาชิกขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					[C16]
7. สมาชิกไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม					[C17]
8. สมาชิกไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม					[C18]

3.2 ระดับปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม					[C21]
2. ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ					[C22]
3. ขาดความรู้					
3.1 ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม	[C23]
3.2 ด้านการบริหารกลุ่ม	[C24]
3.3 ด้านระบบการจัดทำบัญชี	[C25]

5. ที่มาของทุนในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () 5.1 ทุนทรัพยากรชุมชน (เช่น ป่าไม้, ที่ดินสาธารณะ, ฯลฯ) [A51]
- () 5.2 ทุนทางปัญญาของชุมชน (เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น, วิทยากรท้องถิ่น) [A52]
- () 5.3 ทุนที่เป็นเงินสด
- 5.3.1 จากการระดมหุ้นจากสมาชิก [A531]
- 5.3.2 ทุนจากภายนอกชุมชน ระบุ..... [A532]
- () 5.4 อื่นๆ (ระบุ)..... [A54]

ส่วนที่ 2 การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

หัวข้อการดำเนินงานกลุ่ม	มี	ไม่มี	
1. ทิศทางขององค์กร			
1.1. การบริหารองค์กร			
1.1.1. การกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม	[B111]
1.1.2. การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่ม	[B112]
1.2. การจัดการทุนและผลประโยชน์			
1.2.1. มีแนวทางในการจัดการทุนทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	[B131]
1.2.2. มีวิธีการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์แก่สมาชิกที่แน่นอน	[B132]

หัวข้อการดำเนินงานกลุ่ม	มี	ไม่มี	
<p>2.ความรับผิดชอบต่อชุมชน</p> <p>2.1 มีการดำเนินงานอย่างมี จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า และไม่เอาเปรียบลูกค้า</p> <p>2.2 มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p> <p>2.3 มีการสนับสนุนต่อชุมชน การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ และการบริจาคเพื่อสาธารณะ</p> <p>2.4 มีการจัดสรรรายได้เพื่อเป็นสวัสดิการชุมชน</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>[B21]</p> <p>[B22]</p> <p>[B23]</p> <p>[B24]</p>
<p>3.การวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม</p> <p>3.1 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกที่จำเป็นต่อการจัดทำแผน</p> <p>3.2 มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แผนแม่บท</p> <p>3.3 มีการประชุมการจัดทำแผนร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกับสมาชิก แบบมีส่วนร่วม</p> <p>3.4 มีการกำหนดแผนเชิงปริมาณและคุณภาพ เช่น จำนวนการผลิต/ และการบริการ /การลงทุน รายรับรายจ่าย / คุณภาพของสินค้า/ คุณภาพของชีวิตและสังคม และ สิ่งแวดล้อม</p> <p>3.5 มีการจัดทำแผนปฏิบัติงาน มีรูปแบบปฏิบัติชัดเจน ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร กับใคร</p> <p>3.6 มีการชี้แจงถ่ายทอดแผนปฏิบัติงานให้กับสมาชิก และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น</p> <p>3.7 มีการปฏิบัติงานตามแผน</p> <p>3.8 มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและควบคุมการปฏิบัติงานตามแผน</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>[B31]</p> <p>[B32]</p> <p>[B33]</p> <p>[B34]</p> <p>[B35]</p> <p>[B36]</p> <p>[B37]</p> <p>[B38]</p>

หัวข้อการดำเนินงานกลุ่ม	มี	ไม่มี	
4. การบริหารการตลาด			
4.1 มีการกำหนดแหล่งจำหน่าย/แหล่งบริการ/ลูกค้าเป้าหมาย ก่อนการผลิตและการบริการ	[B41]
4.2 มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าอย่างต่อเนื่องและนำ ข้อมูลมาใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง	[B42]
5. การจัดการข้อมูลข่าวสาร			
5.1 มีการรวบรวมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาท้องถิ่น	[B51]
5.2 มีการแสวงหาความรู้ใหม่และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชน	[B51]
5.3 มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มา ผสมผสานอย่างกลมกลืนและนำมาใช้ปรับปรุงวิสาหกิจชุมชน	[B51]
6.การบริหารสมาชิกวิสาหกิจชุมชน			
6.1 มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิก และบันทึกไว้อย่างชัดเจน	[B61]
6.2 มีการพัฒนาผู้นำและสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อย่างเป็นขั้นตอน ทั่วถึงและสอดคล้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน	[B62]
6.3 มีการสร้างขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจและแรงจูงใจ การจัด สวัสดิการทั่วถึงและเป็นธรรม และสมาชิกมีความพึงพอใจ	[B63]
6.4 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกและแจ้งให้สมาชิก ทราบเพื่อนำมาปรับปรุง	[B64]

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3.1 ระดับปัญหาของคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. คณะกรรมการไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่ม					[C311]
2. คณะกรรมการขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่					[C312]
3. คณะกรรมการขาดความรับผิดชอบต่อกลุ่ม					[C313]
4. คณะกรรมการมีความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ภายในกลุ่ม					[C314]
5. คณะกรรมการไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม					[C315]
6. คณะกรรมการขาดความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน					[C316]
7. คณะกรรมการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนต่างๆในกลุ่ม					[C317]
8. คณะกรรมการไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม					[C318]

3.2. ระดับปัญหาในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา	ไม่มี	ระดับปัญหา			
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. ขาดแคลนเงินทุน วัสดุ-อุปกรณ์ ในการดำเนินกิจกรรม					[C321]
2. ขาดการแนะนำและเอาใจใส่จากหน่วยงานต่างๆ					[C322]
3. ขาดความรู้					
3.1 ด้านการวางแผนการดำเนินงานกลุ่ม	[C3231]
3.2 ด้านการให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกลุ่มตามบทบาทหน้าที่	[C3232]
3.3 ด้านการบริหารกลุ่ม	[C3233]
3.4 ด้านระบบการจัดทำบัญชี	[C3234]
3.5 ด้านอื่นๆ (ระบุ).....	[C3235]

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางเยาวเรศ ทิฐธรรม
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 22 มีนาคม 2505
สถานที่เกิด	อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	คหกรรมศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปีการศึกษา 2531
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 ว.